

hlava sedmá

LÉTA 1970—1993

I. PROBLÉMY KONTINUITY A DISKONTINUITY
DĚJIN

Vývoj v letech 1968—69 zafixoval ve starších generacích trauma Mnichova a mladším generacím rázně naznačil, že budou muset svá nejlepší léta obětovat neveselému tažení do země zaslíbené, která se jevila na dosah a zničehonic se vzdálila na dlouhých dvacet let, což ovšem tehdy nikdo netušil. Na uspokojivý výklad **příčin pádu** do určité mrtvolnosti let 1970—89 si bude muset naše historiografie ještě chvíli počkat, jedno je však zřejmé už dnes. Český národ — věren své vlastnosti nepřístupovat k osudovým a zvláště nepřijemným věcem zpřítma — se nedokázal bezezbytku vyrovnat s dědictvím neslavných protektorátních let, a to se mu vymstilo v letech padesátých. S jejich pravdivým hodnocením se u nás nijak zvlášť nepospíchalo ani koncem 60. let, zatímco Poláci a Maďaři dokázali vystrážlivět už roku 1956. Proto Čechy a Slováky potkalo totéž o dvanáct let později. Další dvě desetiletí převládalo úsilí odtrhnout tuto republiku od historických kořenů a zbavit její obyvatele autentické **identifikace s vlastními dějinami**. Srpen 1968 v mnohém připomínal Mnichov 1938, období do dubna 1969 zase druhou republiku. Členu politbyra ÚV KSSS, pověřenému dohledem nad likvidací československých reforem, se neoficiálně přezdívalo „Kuzněcov-Neurath“. Smrt Jana Opletala a Otakara Sedláčka otrásla veřejným míněním stejně jako dobrovolná oběť Jana Palacha a Jana Zajíce. V mnohém je možné srovnat demonstrace z 28. října 1939 a 21. srpna 1969. Ale tady zřejmě veškerá analogie končí. Stavět například vedle sebe generály Aloise Eliáše a Ludvíka Svobodu, třebaže byli oba postaveni do situace podobné, není možné. Zatímco první riskoval a obětoval život, druhý neriskoval ani dobrovolnou abdikací a nakonec musel být k ní donucen. Rozněž v obecném měřítku nedosáhla národnostní nechuť k Sovětům tak extrémních poloh, jako svého času nechuť vůči Němcům, a před problém otevřené všeobecné viditelné kolaborace nebylo postaveno v posledním dvacetiletí zdaleka tolik lidí jako v letech 1939—45.

Třebaže se většina národa s německou okupací naoko smířila, přece jen v něm září 1939 zažehlo naději, že v průběhu 2. světové války bude sen

o německé Evropě zničen. O třicet let později tato naděje takřka neexistovala. Ve **studené válce** dominoval kremelský mráz nad chladicí pěnou Pentagonu a na „horkou válku“ nebylo ani pomyslení. Určitou naději skýtala na přelomu 60. a 70. let roztržka mezi sovětským a čínským vedením, která přerostla v ozbrojené incidenty na společných hranicích. USA sice dosáhly roku 1969 mimořádného úspěchu vstupem svých kosmických pilotů na povrch Měsíce, ale ve stejné době prohrálo vojenské velení i státní administrativa boj s veřejným míněním a zahájilo přípravy na ukončení války ve Vietnamu. Pozornost světových společenství se vůbec přenesla od vývoje v Evropě k **problémům třetího světa**. Roku 1970 dovršil nigerijský vojenský režim genocidu Ibú a likvidaci jejich odstěpeneckého státu Bifafra, 1971 nastoupil genocidní režim v Ugandě, 1976 v Kambodži a Etiopii. Bojem proti těmto režimům byly naopak motivovány útoky Indie proti Východnímu Pakistánu (Bangladéš) roku 1971, Vietnamu proti Kambodži roku 1978 a Tanzánii proti Ugandě roku 1979. Roku 1973 vystrídaly v Chile levičácké násilí Allendeho režimu pravicové násilnosti Pinochetovy diktatury. Roku 1975 obdržely nezávislost portugalské kolonie Angola a Mosambik a okamžitě zabředly do občanské války. Následovala občanská válka v Libanonu a nepokoje v Jihoafrické republice.

Ve většině těchto konfliktů se angažovalo husákovské vedení ÚV KSČ a státu **materiální a propagandistickou podporou**. Odhlédneme-li od charakteristické okolnosti, že toto vedení téměř vždy podporovalo režimy v demokratickém světě zcela zprofanované, nikdo nemůže z československého režimu let 1970—89 sejmut spoluvinu na zločinech genocidních vlád a mezinárodních teroristů. Československé zbraně (zvláště trhavina *semtex*) obohacovaly výzbroj Irské republikánské armády, v Československu se školili velitelé palestinských teroristů, českoslovenští poradci pomáhali Libyi připravovat agresi vůči Čadu, a podobných příkladů by bylo možno uvést mnohem více. Husákov režim jednal v duchu důvěrných instrukcí z Moskvy, dokonce je svou horlivostí překonával. Na druhé straně nebyl schopen si za své služby vydobýt podobnou míru jisté nezávislosti, jaké se těšily ve vnitropolitické oblasti třeba Polsko a Maďarsko. Naopak zejména na chodu ministerstva zahraničí lze doložit takřka naprostou **ztrátu suverénního a samostatného postavení ČSSR v zahraniční politice**. Vedení KSČ a státu vystupovalo vůči všem dezintegračním tendencím v rámci Varšavské smlouvy, což vyvrcholilo účastí na přípravě vojenské intervence v Polsku na přelomu let 1980—81. Něco takového omluvit nelze, třebaže se intervence nakonec neuskutečnila, ale je nutno upozornit na paralelu Husákov jednání s postupem W. Gomušky. I jej vynesl k nejvlivnějšímu postu ve státě obrodný proces (Polsko, 1956), aby se později stal jeho zavilým odpurcem v jiné zemi.

Na sklonku roku 1979 vyústila **Brežněvova doktrína** v nejnebezpečněj-

ší krok, který mohl vyvolat globální konflikt. Vpád sovětských vojsk do Afghánistánu znamenal zásadní porušení sfér vlivu, vytyčených po 2. světové válce. Americký prezident F.D. Roosevelt musel kdysi přistoupit k všeobecnému zavedení státních zásahů do ekonomiky, aby USA mohly válčit proti mocnostem Osy. **Ronald Reagan**, zvolený do tétož úřadu roku 1980, musel naopak odstranit bariéry omezující svobodu trhu, aby USA dokázaly SSSR „*uzbrojit*“. Reaganova administrativa se ani nemusela příliš ohlížet na (jako obvykle zavádějící) analýzy expertů — sovětologů. Dala celému světu najevo, že světová ropná krize v důsledku arabsko-izraelské války roku 1973 USA neoslabil, naopak, že jsou silnější, než byly předtím. Prezident sám označil SSSR za „*říši zla*“ a demokratické veřejné mínění konečně odmítlo nechat se nadále mást „*kremelskými jestřáby*“, kteří odhodili holubičí mimikry v Afghánistánu. Na rychlý rozvoj zbraňových systémů v USA (střely s plochou dráhou letu, laserem naváděné pumy, letouny nezachytitelné radarem, zbraně umístěné v kosmu) reagovala sovětská vláda mimo jiné **uzavřením smluv**, na jejichž základě byly sovětské rakety středního doletu předsunuty do palebných postavení na území ČSSR a NDR. Kromě toho existovala tajná nelegální dohoda mezi husákovským a brežněvovským vedením o skladování nukleárních náloží na československém území. Tyto sklady byly skutečně v sovětských vojenských újezdech v severních Čechách a na severní Moravě vybudovány. Podzemní sklady z doby okupace a kasematy československých pevností z roku 1938 ukrývaly chemický a biologický vojenský materiál. Drancování nalezišť uranu sovětskou vojenskou správou namísto Jáchymovska postihlo po roce 1968 zejména Českolipsko.

Roku 1982 zemřel Leonid Brežněv a na jeho místo nastoupil Jurij Andropov, muž temné minulosti, který však dobře chápal nutnost rozchodu s doktrínou svého předchůdce. Po jeho brzké smrti brežněvovci prosadili na nejvyšší post Konstantina Černěnka, avšak ani on jej dlouho nezastával. Roku 1985 byl vystřídán **Michailem Gorbačovem**. Jím zahájená „*přestavba*“ (*perestrojka*) sovětské společnosti nebyla ničím víc než přiznáním, že vnitropolitická situace SSSR je natolik kritická, že už nepomáhá osvědčená metoda odvracení pozornosti od hmotné a duchovní bídy obyvatelstva k problémům zahraniční politiky. Zároveň se v sovětském slovníku objevilo nové slovo „*glasnost*“ označující otevřenější zveřejňování společenských a ekonomických problémů v SSSR, ta ovšem měla dosud své meze. Ostatně ani perestrojka nebyla úspěšná. Afghánistán se proměnil v „*sovětský Vietnam*“ (a bylo jen otázkou času, kdy jej intervenční vojska vyklidí), roku 1983 zabránily USA vojenskou silou vývozu revoluce z Kuby na Grenadu a o tři léta později uštědřilo americké letectvo tvrdou výstrahu libyjskému diktátorovi M. Kaddáfimu, zatímco SSSR se omezil na verbální protesty. KGB s horlivou pomocí československého a východoněmeckého

režimu setrvačností dále udržovala po celém světě ohniska neklidu, ale nezodpovědná a arogantní politika v duchu Brežněvovy poststalinistické doktríny byla nenávratně minulostí. „*Světová socialistická velmoc*“, která si ještě roku 1968 mohla před tváří celého světa dovolit pošlapat základní principy mezinárodního práva, stejně jako práv lidských a občanských, náhle pocítila, že praská ve všech svých švech.

II. SPOLEČNOST ZAŽIVA POHŘBENÁ

II/1 „*Úspěchy*“ *plánovaného hospodářství*

Normalizační vedení KSČ a „*znormalizovaná*“ členská základna byly bezesporu k mnoha nepopulárním krokům vedeny vnějším tlakem. Záhy však vycítily možnost vytvořit a stabilizovat režim, který by zabraňoval lidem talentovaným a podnikavým rozvíjet své schopnosti a zúročit svoji iniciativu v podobě publicity, postavení a majetku. Byla proto vytvořena celá řada instrumentů, které tyto hodnoty zajišťovaly naopak lidem převážně profesionálně neschopným a charakterově defektním. Stranická legitimace, jeden ze zcela konkrétních instrumentů, se stala „*životnostenským listem*“, či lépe „*pracovní knížkou*“, a otvírala cestu k snadné kariéře. S tím byla spojena povinnost vysedávat na schůzích a školeních, účastnit se manifestací, z nichž prvomájová dostala lidové označení EX-PO (existenční pochod), a zejména bedlivě donášet na ty, kdo se tímto povinností vyhnuli. KSČ si osobovala právo hrubě zasahovat do pracovních podmínek i soukromí nestraníků. Projevy jejich nelajálnosti řešily stranické skupiny na pracovištích, málokterému z bezpartijních bylo dovoleno zastávat vedoucí místo, v němž se navíc ocitl pod přímým dohledem stranické nomenklatury.

Rakouský policejní absolutismus doby Metternichovy a zejména Bachovy vždy ponechával neprivilegovaným určitý prostor ke společenské realizaci v oblasti kulturní a zejména hospodářské. Podobnou průchodností se československý normalizační režim zdaleka nevyznačoval. Zrušením *zákona o podniku*, který mohl být zásadním stupněm na cestě k tržnímu hospodářství, byla národní ekonomika zcela podřízena nekompetentním zásahům v duchu okamžité politické potřeby. Na **stranických sjezdech** ovšem byla příčina důsledně zaměňována za následek a ekonomické nezdary za úspěchy. Pouze tak bylo možno zdůvodnit správnost nastoupené cesty budování „*reálného socialismu*“ a zároveň úspěšně odvracet pozornost od hlavního viníka hospodářských potíží — stranického vedení. Na ně padá hlavní zodpovědnost, že v zájmu dalšího růstu průmyslové

i zemědělské výroby neúnosně zvyšovalo dluh, který byl vědomě předkládán ke splacení příštím, i ještě nenarozeným generacím. Jestliže růst objemu výroby dosahoval řádově desetinásobků hodnot z prvních poválečných let, pak aktivní obchodní bilance zůstávala zhruba na stejné úrovni. To bylo neklamným znamením nesmyslného samoučelu „výroby pro výrobu“, kdy podstatnou část energetické produkce (odhaduje se 80–85%) pohltit hutní průmysl a těžké strojírenství, které naopak zase vyráběly nákladná zařízení pro velkokapacitní energetické zdroje. Protože takzvaný obranný průmysl byl z politických a strategických důvodů přesunut z podstatné části na Slovensko, málokdo si uvědomoval, že právě zde spočívá hlavní příčina ekonomického drancování a ekologické devastace severních Čech.

Zatímco civilizovaný svět hledal cesty minimalizace **spotřeby energie** (zejména v důsledku stoupajícího napětí mezi Izraelem a arabskými zeměmi a otevřeného íránsko-iráckého konfliktu v 80. letech), československé vedení jednak spoléhalo na přísun poměrně levné ropy ze SSSR, jednak sázelo na budování **atomových elektráren** (Jaslovské Bohunice A-2, Dukovany, Temelín). Nepoučily je ani negativní zkušenosti s uváděním elektrárny Jaslovské Bohunice A-1 do chodu, ani havárie v ukrajinském Černobylu roku 1986. Tuto ekologickou katastrofu vedení dokonce obyvatelstvu zpočátku zatajilo a ani později nepřistoupilo k účinným opatřením v zájmu jeho ochrany. O své se přihlásila i „**přehradářská lobby**“, která již v 50. letech zaplavila krajinu svými betonovými monstry a rozhodla se sama sebe překonat výstavbou vodního díla Gabčíkovo. Ze stejných kruhů vyšla iniciativa plánující vybudování průplavu mezi Odrou, Labem a Dunajem. Na nesmyslnosti tohoto projektu nic nemění okolnost, že se jím zabývala řada osobností v minulých staletích. Klasickým příkladem stavby, diktované politickými ohledy, se stalo **pražské metro**. Už po srpnové invazi 1968 bylo jasné, že stoupeni podzemní dráhy budou poraženi. Obrovská nákladnost výstavby metra v geologicky náročných podmínkách měla být vyvážena možností využít podzemních prostor jako krytů v případném jaderném konfliktu. Z politických důvodů byl zavržen už hotový československý prototyp vozu pro pražské metro. Nahradil jej zbytečně masivní, nevzhledný a energeticky náročný výrobek mytiščínské vagonky ze SSSR.

To je jen jedna z ukázek potupné závislosti na nepřijemném, ale mocném sousedu. V oblasti **zahraničního obchodu**, hlavního zdroje valut, československý export vždy vyklízel pole tam, kde o určitou oblast nebo obor projeví zájem výrobci ze SSSR. Kromě toho na nátlak sovětského vedení byli vyhozeni nebo emigrovali z československých zahraničně obchodních společností nejlepší odborníci, kteří byli vystřídáni lidmi, obávajícími se náhlého odvolání, a proto usilujícími o vlastní obohacení za

každou cenu. Nákupy nekvalitního zahraničního zboží se v seriózním obchodním světě nechvalně proslavil zejména *Tuzex*, ale ostatní společnosti (takzvané „*výsadky*“, protože měly výsadu obchodovat monopolně v určitém oboru) nebyly o mnoho lepší. Rovněž československé **zastupitelské orgány** se na přání Moskvy ochotně stávaly agenturami mezinárodního terorismu a těšily se proto takové pověsti, že se Českoslováci při pobytu v zahraničí často museli se svými problémy obracet na diplomatická zastupitelství neutrálních úřadů nebo na nezávislé mezinárodní iniciativy. Jen díky tomu byl například vyřešen problém návratu československých občanů, zadržovaných v Angole bojovníky odporu proti místní vládě, podporované Moskvou a Havanou.

Valutové zisky z obchodu s cizinou plynuly na příkaz politbyra ÚV KSČ do Moskvy na podporu „mezinárodního dělnického hnutí“ a mezinárodního terorismu. V obchodním styku mezi zeměmi **Rady vzájemné hospodářské pomoci** se uplatňoval jako měnová jednotka „*převoditelný rubl*“, vůči němuž byl kurs československé koruny uměle stlačován. Kromě toho se do SSSR vyváželo zboží dobré nebo špičkové jakosti výměnou za nekvalitní výrobky, polotovary i suroviny. Přes toto dvojí znevýhodnění dosáhla ČSSR vůči Sovětskému svazu vysoce aktivní obchodní bilance, i když později se ukázala řada těchto pohledávek jako zřejmě trvale nedobytných. V obchodním styku mezi sovětskými satelity se uplatňovala integrace podle zásady „urvi, co můžeš“. Výrobní monopol na určité druhy zboží nenuťil producenty dbát o jeho kvalitu, takže obchod v rámci RVHP se úspěšně přiblížil systému kanalizace s uzavřeným okruhem.

„**Nedostatková ekonomika**“ se však nijak nedotýkala prominentní vrstvy společnosti, pro kterou byl vždy dostatek luxusního západního zboží za symbolické ceny. Speciální péči nabízel vládní zdravotnické zařízení SANOPZ. Vybrané statky a družstva tuto vrstvu zásobovaly ekologicky nezávadnými potravinami, zatímco ostatní obyvatelstvo bylo odkázáno na zeleninu z velkoprodukčních podniků kontaminovanou dusičnanem, ovoce s obsahem olova, maso znehodnocené hormony, mléko obsahující polychlorované bifenyly a závadnou pitnou vodu. V **ekologicky nejpostiženějších oblastech** prudce vzrostl počet onemocnění horních cest dýchacích u dětí, rizikových těhotenství u matek a rakovinných novotvarů u všeho obyvatelstva. Průměrný věk se ocitl na jedné z nejnižších hodnot v evropských statistických tabulkách. Vrcholem cynismu bylo vyplácení finančních bonifikací („pohřebného“) obyvatelstvu rizikových zón. Podobným vrcholem nezodpovědného pokusnictví se v první polovině 70. let stal vládní projekt na **zvýšení populačního přírůstku**, aby byl do budoucna zajištěn potřebný počet nedobrovolných budovatelů reálného socialismu. Původci tohoto plánu dosáhli zamýšleného výsledku pomocí finanční motivace mladých manželství, nepřipravili však školství,

Tento snímek G. Husáka (krátce po jeho zvolení prezidentem republiky) byl uveřejněn pod názvem „Setkání, na něž se nezapomíná“

zdravotnictví a bytový fond na nečekaně rychlý a početný přírůstek obyvatelstva. Nedomyšlenost celého záměru se usilovně překrývala překotným tempem výstavby obudných betonových sídlišť na často prvotřídní zemědělské půdě po okrajích městských aglomerací. Paneláky však pronikly i do menších obcí, které rázem ztratily svou specifickou tvářnost.

II/2 *Boj o vědomí národa*

Proti předchozímu období let 1945–68 se **kulturní fronta** na pozadí politického vývoje Československa podstatněji diferencovala. Život v Československu se vrátil po krátkém vybočení let 1968–1969 s jistými modifikacemi do stavu, v němž se nalézal v padesátých letech. Utrpěla představa o možnosti reformy socialismu a normalizace donutila část reformní reprezentace k emigraci nebo odchodu do ilegality. Ti nejotřelejší, zpravidla průměrní a podprůměrní, se dali plně do služeb normalizačního režimu. Navíc bylo třeba počítat s generací, která se nemohla pro svůj nízký věk v roce 1968 politicky angažovat a nepodléhala tedy všeobecným prověrkám. Část z nich využila příležitosti k zaplnění opuštěných míst po vyhozených kulturních pracovnících, zatímco druhá část se pokoušela v rámci možností přistupovat poctivě ke své práci a nekompromitovat se ani ve službách režimu, ani na straně **disentu**. Oficiální zrušení cenzury roku 1968 přetrvalo i dobu normalizace. Nastoupila však morálně pokleslejší instituce – *autocenzura*. Systém schvalovacích komisí, kulturních referentů a všemocných šéfredaktorů byl natolik neprůchodný, že autoři, kteří chtěli publikovat, hrát a zpívat, malovat nebo filmovat, podstupovali samočistující proces, jenž rozhodně nezůstal bez následků na kvalitu tvorby. Konkrétní zásahy moci směřovaly především do oblasti **masových sdělovacích prostředků**. Zákazy se týkaly všech narážek na politické dění, zmínek o osobách žijících v emigraci či disentu a také všeho, co se týkalo církví a náboženství. Nejnevinnější erotika se stala tabu v zemi, kde řada prominentů byla naopak dobře zásobena i nejtvrďší pornografií.

Úroveň běžné **filmové a televizní tvorby** citelně poklesla. Filmoví tvůrci, kteří před rokem 1968 dosáhli světového uznání (J. Menzl, V. Chytilová, V. Jasný a další) se museli potýkat se značnými obtížemi. Jedině odchodu do ciziny a možnosti tvůrčího růstu vděčil M. Forman za tři filmové *Oskary*. V emigraci zůstala i řada vynikajících herců, zatímco jejich prorežimní kolegové sklízeli honoráře za účinkování v ideologických televizních seriálech (*Muž na radnici, Okres na severu, Třicet případů majora Zemana, Rodáci*), které obracely na ruby obraz nejen současného života, ale i nedávné minulosti. Nedostatkem možnosti ke srovnání využil i scénarista J. Dietl k zorganizování výkonné manufaktury na výrobu se-

riálů podstatně stravitelnějších (například *Nemocnice na kraji města*). V podobných manufakturách si mohli anonymně přivydělat umělci oficiálně zakázaní. Ze stejných důvodů i řada literárních děl a překladů vyšla pod jménem jiného autora, který obvykle neprovokoval bdělost inkvizitorů ze *Svazu československých spisovatelů*.

Oficiální **divadelnictví** zaznamenalo přínos pouze v pompézních opravách řady budov, aby se navenek prokázala péče státu o kulturu. Umělce postavené mimo kulturní dění donutil vztah k divadlu k novému, *bytovému divadlu*. Renomovaní herci spolu s amatéry nastudovali pro úzký okruh diváků hry klasické i moderní a provozovali je ve vlastních bytech. Ani obliba malých divadelních forem nepoklesla. Nabitá hlediště *Cinoherního klubu*, divadla *Na zábradlí*, *Semaforu*, brněnského divadla *Na provázku*, liberecké *Ypsilonky* a dalších lákala diváky nejen popularitou svých herců, ale i snahou dramaturgie o aktuální výraz. Zhruba od poloviny 80. let se začalo rozvíjet divadlo provozované generací nezatíženou ani oficiální kulturou, ani vztahem k zakázaným autorům. Do kulturního povědomí vstoupila *Pražská pětka*, soustřeďující několik malých souborů okrajových čtvrtí Prahy působících v malých klubech. Vedle zmíněného bytového divadla udržovaly v Československu kontinuitu kulturního vývoje na psacím stroji rozmnožované časopisy, sborníky a knihy, pro které se vžil ruský název *samizdat*. Vydávaly je různé skupiny autorů počínaje bývalými politiky a historiky z roku 1968 (časopis *Dialog*) a konče lidmi ve věku nezatíženém traumatem „obrodného procesu“ (například časopis *Vokno*). Tato činnost se počtem vydaných titulů postupně mohla úspěšně rovnat s oficiální produkcí. V zahraničí se tato produkce rozvíjela jednak kolem exilových časopisů (Tigrídův časopis *Svědectví* ve Francii a Pelikánovy *Listy* v Itálii), rozhlasových stanic *Svobodná Evropa*, *Hlas Ameriky*, *Svoboda*, *BBC* nebo exilových vydavatelstvích (*Sixty-Eight Publishers* manželů Škvoreckých v Kanadě, *Index* v Kolíně nad Rýnem a další). Značnou oblibu si získala jazykově přístupná a mnohem méně cenzurovaná polská literární a publicistická produkce. Totéž je možno říci o sovětském zpravodajství v době *glasnosti*, to jest po roce 1985.

Poměrně značnou nezvislost si zachovala moderní hudba. Písňové texty provázel po celé období 1970—1989 politický podtext — od generace, spojené s léty šedesátými (M. Kubišová, Spirituál kvintet, Vodňanský + Skoumal, Paleček + Janík, V. Třešňák, J. Hutka, V. Merta, V. Mišík, J. Kainar, V. Hrabě) k těm, jejichž razantní nástup spadl do 80. let (K. Plíhal, J. Nováček, P. Dobeš, J. Čert). Pozoruhodnou stálost oblíbenosti si udržovala tvorba dvojice Suchý + Šlitr a vzdor „železné oponě“ neklesal počet příznivců emigrovavšího K. Kryla. Domácí folkové festivaly se těšily zájmu mladých posluchačů, stejně jako konfidentů a pracovníků represivních složek. V jejich aktivitě byl však patrný posun. Jestliže proti skupině *Plastic People of*

the Universe vystupovala StB v 70. letech se systematickou tvrdostí od samého počátku, proti *Pražskému výběru* zasáhla roku 1983 až po sérii odsuzujících článků v časopise *Tvorba* a po oficiálním zákazu jeho hudebních vystoupení.

Počátkem roku 1977 vyzvalo hnutí **Charta 77** normalizační režim k demokratické otevřené diskusi na legálním základě. Podepsáním tohoto textu vzniklo občanské hnutí s neomezeným politickým spektrem, v němž se setkali vyloučení komunisté na jedné straně se zásadními odpůrci komunismu na straně druhé. Náplní jeho činnosti byl dohled nad dodržováním lidských práv v Československu, upozorňování na nezákonnosti a porušování tehdy platné komunistické ústavy a snaha o zahraniční publicitu těchto excesů. Paralelně s Chartou působil **Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných**. V předlistopadové době si Charta již získala takovou mezinárodní prestiž, že mnoho oficiálních zahraničních delegací se v Praze setkávalo s jejími představiteli, často ještě před jednáním s vládními činiteli. Seznam dokumentů vydaných Chartou 77 dosáhl před listopadem 1989 přes 550 položek. Páteř hnutí tvořila umělecká a vědecká inteligence. Signatáři, kteří pro politické postoje své, svých rodičů nebo příbuzných, nesměli studovat nebo vykonávat své povolání, zastupovali dělnické profese. Dělnictvo, které (s výjimkou vysoce kvalifikovaných profesí) již za německé okupace příliš neosvědčilo politický rozhled ani stavovskou nebo národní hrdost, zůstalo jako celek pasivní. Navíc většina národa o existenci Charty 77 ani o jejím poslání nic nevěděla.

Proto se ani československý komunistický režim nemusel cítit ohrožen zdaleka do té míry jako v sousedním Polsku, kde společenství dělnictva a inteligence dalo vzniknout silnému a nezávislému odborovému hnutí **Solidarność**. Rovněž zastoupení technické inteligence v Chartě 77 nebylo reprezentativní, třebaže normalizační režim paralyzoval i zavádění inovací v exaktních oborech, ve výrobě, dopravě a službách. Avšak **společenskovědní obory** byly nejvíce postiženy bezduchým dělením na marxistické a nemarkxistické (buržoazní), takže jejich zástupci tvořili v opozici, postavené mimo zákon, většinu. Výraznou postavou se stal sedmdesátiletý filozof **Jan Patočka**, který podlehl fyzickému a psychickému vyčerpání z mnohahodinového výslechu ve služebně StB (Státní bezpečnosti). Poslání jednoho z prvních mluvčích Charty 77 vykonával několik měsíců. Počet „**vězňů svědomí**“ v 70. a 80. letech byl podstatně nižší než v letech padesátých, ani soudy si již netroufaly vynášet tak drakonické tresty jako dříve. To však utrpení vězňů ani vinu soudců nijak nezmenšuje. Justice ostatně byla již obezřetelnější a činy motivované politicky (například *násilné opuštění republiky*) hodnotila výlučně jako kriminální. Na konto *Sboru nápravné výchovy (SNV)* a *Státní bezpečnosti* padá několik záhadných úmrtí ve věznicích i v řadách disidentů a podzemní církve. Neoficiál-

ní církevní organizaci režim pronásledoval se stejnou důsledností, s jakou protežoval kolaborující duchovní z hnutí *Pacem in terris*. Významná byla *katolická petice*, kterou podepsalo přibližně 300 000 věřících.

Požadavky obnovy občanské společnosti, právního státu a otevření se Evropě i světu byly šmahem označeny za *útok na principy socialismu*. Stranické vedení odmítalo brát na vědomí i některé nesmělé projevy z vlastních řad, které se kumulovaly zejména v souvislosti s první návštěvou M. Gorbačova v ČSSR. Přestože se v tomto vedení prosazovali jednotlivci s nesporným intelektem, i u nich se projevila naprostá absence inteligence sociální, která je stavěla na roveň primitivním sadistům ze složek StB, pověřených „bojem s vnitřním nepřitelem“. Nakonec žádný z „nových soudruhů“ nebyl ochoten prosazovat dalekosáhlejší požadavek než odstranění osob zvláště demoralizovaných a zdiskreditovaných (G. Husák, L. Štrougal, A. Kapek, V. Biřák, M. Jakeš). I kdyby však **staronové vedení KSČ** projevilo vůli k určité změně kurzu, nedokázalo by v tomto smyslu ovlivnit některé složky represivního aparátu (*správa kontrarozvědky pro boj s vnitřním nepřitelem*, část *Lidových milicí* a další), které se pravděpodobně začaly vymykat vši kontrole. Jejich řádění způsobilo vážné újmy demonstrantům v srpnu 1988 (při příležitosti 20. výročí sovětské intervence), počátkem roku 1989 („*Palachův týden*“), a na 1. máje a 21. srpna téhož roku. Represivní zásahy vyvrcholily známou akcí **17. listopadu 1989**. Neúčinnost teroru kontrastovala s rostoucí aktivitou opozičních skupin a iniciativ. Vedle organizovaných akcí *Charty 77*, *Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS)*, *Hnutí za občanskou svobodu (HOS)* se mobilizovalo ekologické hnutí („*zelení*“), zcela spontánně se zdvihla roku 1989 vlna protestů proti opakovanému věznění V. Havla a dalších disidentů. Jestliže Charta 77 měla přes tisíc signatářů, u petice *Několik vět* dosáhl jejich počet mnoha tisíc.

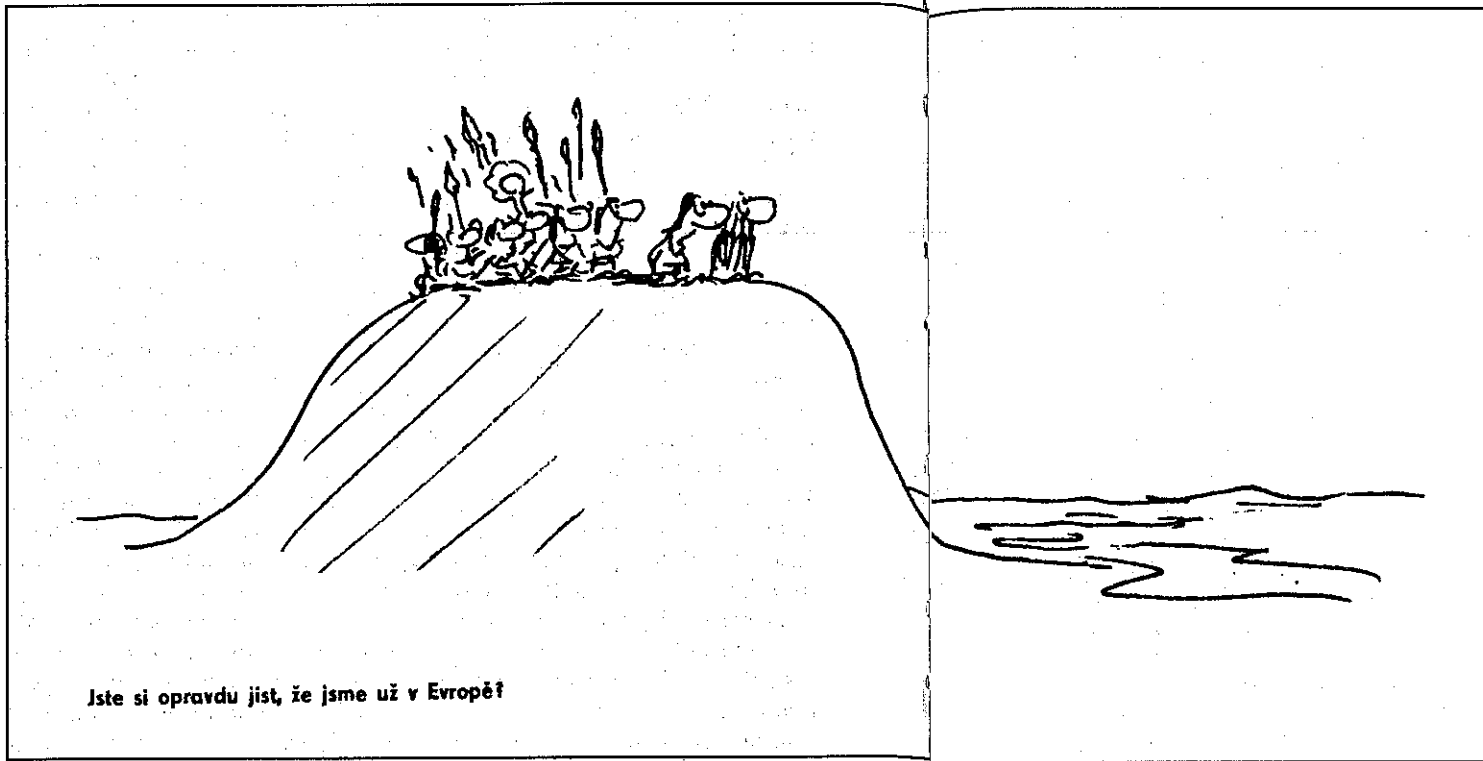
II/3 Život v „šedé zóně“

Období let 1970–89 se vyznačovalo naprostou absencí právního stavu. Naplňoval se okřídlený výrok sv. Augustina: „*Remota iustitia quid sunt regna nisi magna latrocinia*“ (*co jsou státy, není-li v nich spravedlnosti, než velká lotrovství*). Moderní pojetí teritoriality práva (určité právo platí na určitém území pro všechny bez rozdílu) bylo potlačeno feudálně-stavovským pojetím personality práva. Podle něho byla větší část osob zcela svázána řadou bezduchých právních norem, zatímco menší díl zcela povznesen nad jakákoli zákonná ustanovení, a tím spíše i nad principy morální. Tento stav byl dvojnásob nebezpečný. Předně vedl k **apolitizaci** širokého spektra společnosti. Prozíraví a slušní lidé se záhy zbavili iluze, že

by pronikáním do řad stranické „*věrchušky*“ mohli ovlivnit chod veřejných záležitostí k lepšímu. Většina obyvatelstva, zachváceného nadšením nad vývojem roku 1968, upadla po srpnové invazi do stejné hluboké **deprese**. Cítila se podvedena a pochopila obrodný proces jako boj dvou mocenských frakcí uvnitř KSČ, do kterého byla zatažena proti své vůli a se kterým vlastně nemá nic společného. Zde je asi třeba spatřovat hlavní příčinu té neotřesitelné **pasivity** „mlčící většiny“ a stále hrozivěji rostoucí **přehradu** mezi ní a prominenty.

Na druhé straně tento stav vedl k zakořenění představy, že amorálnost vrchnosti ospravedlňuje drobné prohřešky poddaných. Třebaže za rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví hrozily mnohem vyšší trestní sazby než za zcizení vlastnictví osobního, **hospodářská kriminalita** se stala jevem naprosto rozšířeným a běžným. Vytvořila se charakteristická zbohatlická vrstva rekrutující se z příslušníků některých profesí, kteří na jedné straně okrádali stát o materiál, daně z černého zisku, o placenou pracovní dobu. Zároveň jim zprostředkování nedostatkového zboží a služeb umožňovalo rozsáhlé okrádání zákazníků. Beztrestnost zaručovala neslychaná **úplatnost** armády úředníků a příslušníků SNB, se kterými často vytvářeli neprůstředné, zájmově těsně svázané mafie. „**Stínová ekonomika**“ by pochopitelně nemohla fungovat zcela uspokojivě bez *veksláků*, jejichž zisky zaručovala souběžná existence odlišných valutových kurzů. Celospolečenská korupce pronikla dokonce do **zdravotnictví** a péče o staré a trvale postižené osoby. Morální hodnoty bylo obtížné vštěpovat mládeži, jež byla nucena ve školních lavicích papouškovat vyložené lži a nesmysly. Většina rodičů sice doma uváděla věci na pravou míru, ale tím se prohlubovala schizofreničnost situace, v níž děti dospívaly. Málomocný rodič byl ochoten riskovat budoucnost svého dítěte jen proto, aby například sdělil pedagogům tuto prostou pravdu: „*Já trvám na tom, že Plzeň osvobodil Patton!*“ Politická služebnost, k níž byl učitelský stav dotlačen ve spojení se žebráckými platy, smazala atraktivitu profese. Na základním stupni dosáhla feminizace **školství** takřka absolutní hodnoty. Těžkou ránu utrpěla olympijská zásada „*citius, altius fortius*“ (*rychleji, dále, silněji*). Mládež přestala sportovat se spontánností, která byla příznačná například pro první republiku. Ve vrcholovém sportu spatřovali mladší adepti a jejich rodiče příležitost, jak získat majetek a především možnost cestovat do ciziny, normálním smrtelníkům takřka nedostupné. Na špičkového sportovce se nahlíželo jako na biologický stroj, zdokonalený za státní peníze, který případ od případu poslušně dopuje, nechá na svých úspěších přizívat houf zbytečných funkcionářů Československého svazu tělesné výchovy a sportu (ČSTV) a v případě politické potřeby se na vnější nátlak vzdá vyvrcholení své kariéry (neúčast československých sportovců na olympiádě v Los Angeles 1984). Není divu, že za této situace řada vyni-

Karikatura Vladimíra Jiráňka
z roku 1969

Iste si opravdu jist, že jsme už v Evropě?

kajících osobností (tenistů, hokejistů a dalších) dala přednost emigraci. V tomto ohledu byla vzácně zajedno s talentovanými vynálezci, umělci i podnikatelskými individualitami, které dokázaly ještě duchovně a materiálně obohatit již dost zámožné země svobodného světa.

Posrpnová emigrace, jejíž počty se někdy odhadují na 700-800 000 osob, vedla ke ztrátě nezanedbatelné části elity českého a slovenského národa. Signalizovala, že v normalizační společnosti vládou zoufalé poměry, a třebaže to režim všestranně zastíral, nedokázal přesvědčit lidi, že taková masa obyvatelstva opustila zemi z pouhé rozmazlenosti. Mužská populace navíc procházela školou skepse v armádě, kde zavládly otřesné, absurdní poměry. Informace o **výstřelcích normalizačního režimu**, které nebylo možno ututlat (jako většinu ostatních), doplněná šeptandou, zpestřovaly úmornou šed' každodenních front v obchodech a na úřadech. Všude byl občan vydán všanc aroganci těch, kteří byli živi z jeho daní i z jeho okrádání. Různé instituce byly zaplaveny malichernými udáními.

Hustá síť pracovišť *kádrové a personální práce* vytvářela obraz jednotlivce, v němž často nebylo vůbec podstatné, co skutečně dělal nebo říkal, ale to, co se říkalo o něm. Kádrováky bylo možno v leccems obelhat, proti dohledu závistivých spolupracovníků a sousedů obrana neexistovala.

Normalizační režim dlouho na své **opory**, které byly tím spolehlivější, čím více se samy zkompromitovaly, spoléhal. S diferencovanou (zejména mzdovou a daňovou) politikou se ztotožňovaly určité společenské kategorie (například státní zaměstnanci, členové KSČ, cikánské obyvatelstvo) nebo určité regiony (hornické revíry, industrializované oblasti Slovenska orientované na zbrojní výrobu). Zatímco v kapitalismu tradičně platilo, že mnoho pracovitých a schopných lidí pracuje pro sebe a pro svrchovaně schopného a pracovitěho kapitalistu, v *reálném socialismu* mnoho neschopných parazitů přihlíželo, zda se několik schopných a pracovitých v jejich zájmu náležitě činí. Ale i tito tvořiví jedinci pociťovali znechucení nad často marnou a nesmyslnou prací. Ztráta niternosti vedla k hledání

různé náhradní životní náplně. Lidé nezřídka hledali **náhradní smysl** své existence v „chalupářské horečce“. Tam zapomínali na politickou realitu, nemilované zaměstnání, všední problémy. Byli svými vlastními pány (mimo oficiálně diktovaný čas a prostor) a ještě si mohli vypěstovat trochu nezávadných, a tedy nedostatkových, potravin. Ti, kdo žádnou chatu nevlastnili, se zavírali do městských bytů, kde přijímali návštěvy dobrých přátel a věnovali se svým koníčkům a ještě častěji televizní (bačkorové) kultuře. Vánoce opustil duch radostné zvěsti o narození Vykupitele a ovládl je kult obžerství. Úspory obyvatelstva se staly vynuceným jevem, protože nabídka cestování, kulturních podniků i průmyslových výrobků zdaleka neodpovídala poptávce.

Odpolitizování veřejného života a uzavření se do soukromí měly přece jen i svou **odvrácenou stránku**. Mnoho lidí nepřestalo i v normalizační atmosféře vychovávat své děti a utvrzovat své přátele v neměnné hierarchii lidských a občanských hodnot. Zkrášlovali své soukromí, pídili se po vstupenkách na koncerty a jiné kulturní podniky, stáli v obvyklých čtvrtěných frontách na nové knihy a radovali se z každého titulu, který se podařilo prosadit přes hradbu zloby a ignorance. Mnozí organizovali přátelská sportovní utkání nebo seznamovali mládež s přírodou a historickými památkami, třebaže obojí se často nacházelo v zoufalém stavu. Rozsáhlou aktivitou se vyznačovaly kluby přátel vojenské historie, zejména válečné techniky a historického šermu. Trempink, pronásledovaný především v padesátých letech, se stal opět formou protestu proti státnímu zájmu (*establishmentu*), stejně jako návštěvy míst spjatých s „nemarxistickou“ minulostí (poutní střediska, hrob TGM v Lánech, bojiště z dob habsburské monarchie). Dařilo se organizovat sympozia, přednáškové cykly i publikační podniky, které se vyznačovaly značnou mírou nezávislosti. Stranickému a vládnímu vedení se vymstila likvidace *Ústavu pro výzkum veřejného mínění* na sklonku roku 1969. I pověstná Státní bezpečnost s všudypřítomnou armádou kádrováků a donašečů evidentně podcenily koeficient růstu **všeobecné nespokojenosti**. Slabost režimu a zejména systému Varšavské smlouvy se projevila jejich neschopností zabránit masovému útěku východoněmeckých občanů do Spolkových republik Německa a Rakouska přes československé území.

To vše konečně vyvrhlo v listopadových dnech roku 1989. Komunistický režim, který sám sebe rozkládal, dospěl podobně jako brzy předtím v Polsku či v Maďarsku, k neslavnému konci. Listopad 1989 uzavřel jednu kapitolu národních dějin.

II/4 Od 17. listopadu ke vzniku České republiky

Roznětkou výbuchu nahromaděné nespokojenosti se stalo brutální rozeznání demonstrace, kterou na pátek 17. listopadu 1989, den 50. výročí popravy devíti českých představitelů studentského hnutí a uzavření vysokých škol nacisty, svolaly nezávislé studentské iniciativy a zaštilil Městský výbor SSM. Pobouření veřejnosti, vyvolané paralelou mezi postupem nacistických a komunistických represivních sil, vystupňovala ještě falešná, zřejmě tajnými službami vyrobená zpráva o zabití jednoho studenta policií. (Pozadí akce 17. listopadu není stále ještě objasněno, co si od ní někteří aktéři slibovali a jak k něčemu takovému mohlo vůbec dojít, se můžeme jen domýšlet.) Obyvatelstvo začalo téměř okamžitě písemnými protesty hromadně odsuzovat tento zákrok, žádalo jeho vyšetření, někdy i revizi některých prvků dosavadní politiky. Od násilí se opatrně, ale předvídavě distancovaly i části oficiálních struktur, totiž Čs. strana socialistická a Socialistický svaz mládeže a — což je zejména důležité — již v pondělí 20. listopadu i jejich deníky (*Svobodné slovo* a *Mladá fronta*). Veřejným vypovězením boje komunistickému režimu se stala stávka studentů vysokých a částečně i středních škol a divadel. Stávky tak zahájily tzv. něžnou či sametovou revoluci, jak poeticky pojmenovali západní novináři pád komunismu v Československu, charakteristickou tím, že místo na násilné prostředky spolehala na informační a propagační působení.

Jako představitel opozičního hnutí se v neděli 19. listopadu vytvořilo **Občanské fórum (OF)**, reprezentující široké názorové spektrum obyvatel. Na Slovensku se pak obdobným způsobem konstitovala **Veřejnosť proti násilí (VPN)**. I když se do politického života vrátil opět Alexander Dubček a další příslušníci generace z roku 1968, roli všemi uznávané autority převzal Václav Havel. Mohutnými manifestacemi, pořádanými odpůrci režimu, tzv. **disidenty** (z lat. *dissidere* = být vzdálen, nesouhlasit, neshodovat se, franc. *dissident* = rozkolník, jinověrec) ve dnech 21.—26. listopadu zprvu na Václavském náměstí a později i na Letenské pláni, dávali Pražané najevo, že změnu, konec vlády jedné strany, si přeje drtivá většina národa. Příchod dělníků z ČKD s transparenty a prapory na Václavské náměstí znamenal, že KSČ ztratila oporu i u té skupiny obyvatelstva, jejímž jménem vládl. Někteří představitelé komunistického vedení se sice pokusili pohnout k ozbrojenému převzetí moci Lidové milice a armádu, ale svůj záměr neprosadili. Na mimořádném zasedání Ústředního výboru KSČ 24. listopadu podalo demisi Jakešovo vedení a odstartovalo tím ústup komunistů od moci. Prahu ještě v nočních hodinách zaplavily rozradostněné davy občanů, připíjejících si na oslavu pádu nenáviděného režimu. Zvrat nepřivodil ani pokus premiéra Adamce zformovat vládu s rozhodující převahou příslušníků KSČ.

Pod stupňujícím se tlakem opozice odstoupil 10. prosince (symbolicky v Den lidských práv) z prezidentského úřadu Gustáv Husák, který však ještě krátce před abdikací jmenoval tzv. vládu národního porozumění, vedenou vysokým úředníkem a bývalým komunistickým ministrem pro legislativu Mariánem Čalfou. V nové vládě získali převahu nekomunisté, zvláště zástupci Občanského fóra a Verejnosti proti násiliu, kteří tak přejímali odpovědnost za řízení státu. Zrušením ústavního článku o vedoucí úloze komunistické strany ztratila KSČ dosavadní politický monopol a její vedení muselo souhlasit i s odvoláním řady svých poslanců ze zákonodárných sborů. Na jejich místa byli kooptováni představitelé nových politických sil. Takto transformované Federální shromáždění, jehož předsedou se stal později Alexander Dubček, zvolilo 29. prosince 1989 prezidentem Václava Havla.

Nová vláda začala s přípravou ekonomické reformy, o jejíž pojetí se rozpoutal prudký politický zápas mezi sociálně demokraticky orientovaným místopředsedou vlády Valtrem Komárkem a federálním ministrem financí Václavem Klausem, stoupencem neoliberální tzv. chicagské ekonomické školy Milтона Friedmana. Klaus na svou stranu strhl skupinu ekonomických ministrů, mezi nimiž získával stále větší respekt Vladimír Dlouhý. Hlavním úkolem vlády však byla postupná změna právního řádu a příprava demokratických voleb. Konaly se již 8. a 9. června 1990 a spíše než volebním aktem byly referendem, v němž občané řekli jasně ne komunistické straně. S převahou zvítězilo Občanské fórum (nadpoloviční většina hlasů v českých zemích), na Slovensku pak překvapivě Verejnosť proti násiliu, která za sebou nechala i Křesťansko demokratické hnutí, vedené disidentem Jánem Čarnogurským. Nové Federální shromáždění zvolilo 5. července prezidentem České a Slovenské Federativní Republiky (jak zněl od jara 1990 nový oficiální název Československa) opět Václava Havla.

Obyvatelům státu však nebylo souzeno pokojně pokračovat v politické a ekonomické transformaci společnosti. Obě vítězná hnutí složitou situaci nezvládla a ani zvládnout nemohla, poněvadž v nich rychle začalo docházet k vnitřnímu štěpení. Občanské fórum se na počátku roku 1991 rozpadlo. Liberálně smýšlející skupina, kladoucí důraz na nadstranické řešení problémů, se soustředila v Občanském hnutí (OH), vedeném Jiřím Dienstbierem. Klausovi stoupenci pravicové politiky a radikální ekonomické reformy založili početně nepoměrně silnější Občanskou demokratickou stranu (ODS), jež měla nejvíce křesel i ve federálním parlamentu. Již dříve se z Občanského fóra vyčlenila Občanská demokratická aliance (ODA), malá, ale vlivná konzervativně-liberální strana, reprezentovaná Danielem Kroupou a Pavlem Bratinkou, k níž se přiklonili též Vladimír Dlouhý a Jan Kalvoda. Také ve Verejnosti proti násiliu převládly dezintegrační tendence, ústící v odchod většiny členstva do nově založeného Hnutí za demokratic-

ké Slovensko, v jehož čele stanul Vladimír Mečiar. Pravicově smýšlející členové VPN se později ustavili v nepočetnou Občanskou demokratickou unii. K další politické diferenciaci společnosti pak docházelo v nejrůznějších kampaních a zápasech, z nichž uveďme alespoň Havlův neúspěšný pokus o rozšíření prezidentských pravomocí i boj o lustrační zákon, jehož cílem bylo odstranit z vedoucích funkcí státního sektoru členy bývalé komunistické nomenklatury a příslušníky i spolupracovníky zrušené Státní bezpečnosti. Nadějí na posílení pozic se nevzdávaly ani staronové (Československá sociální demokracie), nové (Křesťansko demokratická strana) či překotným vývojem procházející tradiční (KDU – Československá strana lidová) strany, jejichž zástupci se octli v parlamentu.

Hlavní politický zápas po volbách roku 1990 se soustřeďoval kolem dvou problémů: pojetí **ekonomické reformy** a uspořádání **vztahů mezi Čechy a Slováky**. Již od podzimu 1990 bylo zjevné, že se prosadí Klausova koncepce hospodářské transformace. K jejímu přijetí přispělo i celkové naladění většiny české společnosti, spojující se zásadní změnou hospodářství nadějí na lepší budoucnost. Projekt ekonomické reformy, jak jej vypracoval Václav Klaus a jeho tým, spočíval na zdůraznění jedinečného významu soukromého vlastnictví, podnikatelské aktivity, konkurenčního prostředí a maximální možné redukci státních výdajů. V rámci uplatňování této koncepce byla postupně zrušena omezení v oblasti zahraničního obchodu, tři-

Voleb se zúčastnilo 6 485 739 občanů České a 3 088 426 občanů Slovenské republiky. Pro vstup do zastupitelských orgánů platila pětiprocentní klausule. Hlasy, odevzdané pro strany (či hnutí), které této hranice nedosáhly, propadly v prospěch vítězů. Šlo zhruba o 20 % všech hlasů.

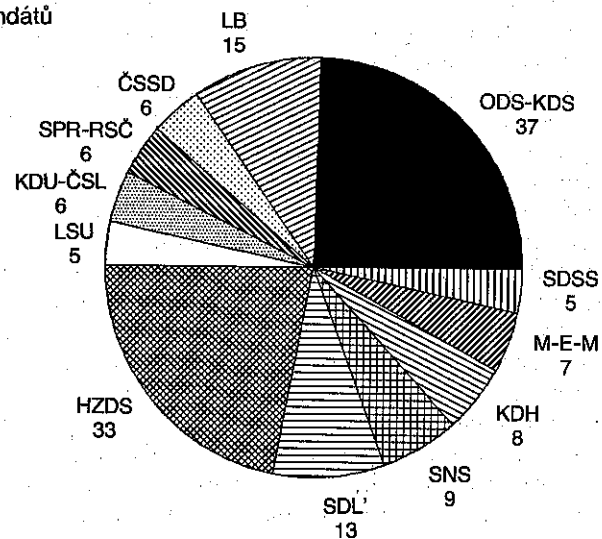
Pravidla pro přidělování mandátů a hlasování v obou komorách Federálního shromáždění se řídila tzv. zákazem majorizace, čímž mělo být zajištěno, aby jeden národ díky své početní převaze nemohl prosadit rozhodnutí v neprospěch druhého národa. Obě národní reprezentace se musely vždy domluvit, na druhé straně se tak dal parlament velmi snadno zablokovat.

ODS – KDS: Občanská demokratická strana – Křesťanskodemokratická strana, LB: Levý blok, ČSSD: Čs. sociální demokracie, LSU Liberálně sociální unie, KDU – ČSL: Křesťanská a demokratická unie – Čs. strana lidová, SPR – RSC: Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa, ODA: Občanská demokratická aliance, HSD – SMS: Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko

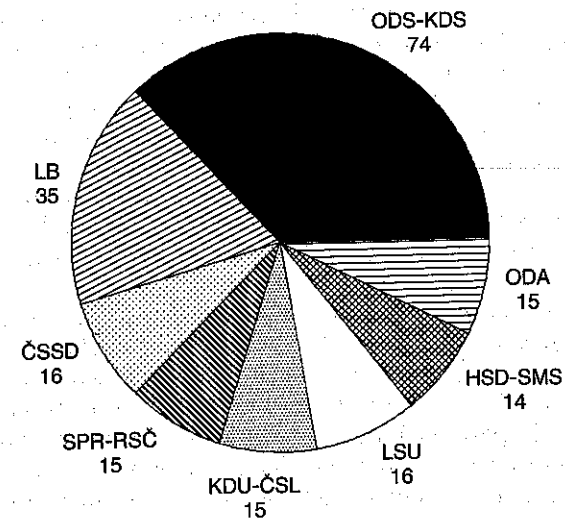
HZDS: Hnutie za demokratické Slovensko, SDL: Strana demokratickej ľavice, SNS: Slovenská národná strana, KDH: Kresťanskodemokratické hnutie, M – E – M: Maďarské křesťansko demokratické hnutie, Együttélés – Spoluzitie – Wspólnota, Maďarská ľudová strana, SDSS: Sociálno – demokratická strana na Slovensku

Sněmovna národů Federálního shromáždění

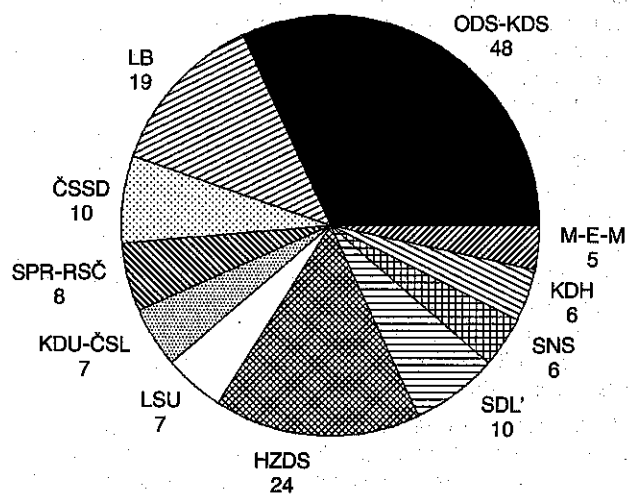
počet mandátů

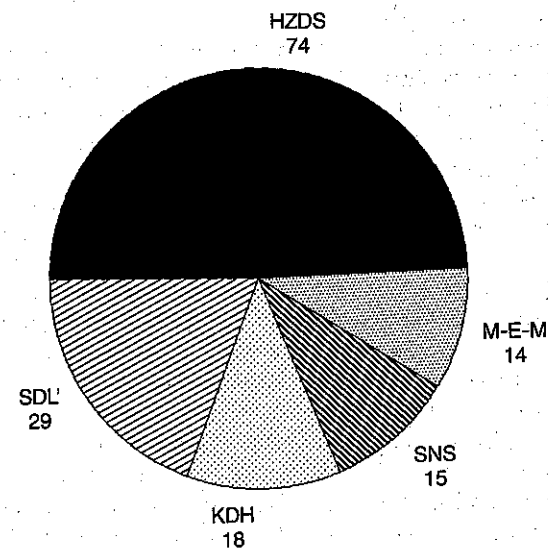
Česká národní rada

Sněmovna lidu Federálního shromáždění

Slovenská národní rada

Volební výsledky v roce 1992

krát devalvována koruna a uvolněny ceny. Masívní cenový liberalizační náraz, uplatněný od 1. 1. 1991, vedl k prudkému znehodnocení úspor obyvatelstva a fakticky suploval politicky neúnosnou měnovou reformu. Téměř souběžně začal rozsáhlý proces **privatizace státního majetku**. V tzv. malé privatizaci šlo o malé provozovny obchodu a služeb, ve velké privatizaci pak o větší závody. K urychlení procesu přispěla i **kupónová privatizace**, zahájená na sklonku roku 1991, v níž každý občan starší 18 let mohl prostřednictvím kupónové knížky získat za 1035 Kčs akcie vybraných privatizovaných podniků. K podpoře privatizace směřovaly též **restituce**, jejichž smyslem bylo vrátit nemovitý majetek, odňatý po 25. únoru 1948 z různých příčin komunistickým režimem, zpět původním majitelům nebo jejich dědicům.

Svoboda podnikání se projevila nejdříve vznikem ohromného množství cestovních kanceláří, využívajících zavedení bezvívzového styku s většinou evropských států, a rozmachem nakladatelského podnikání. I krátké, třeba jednodenní zájezdy uspokojovaly dlouho nerealizovatelnou touhu cestovat na Západ. Záplava vydávaných knih a časopisů zase reagovala na poptávku po informacích i zapomenutých a potlačovaných literárních druzích. Volné působení tržních sil v této oblasti se projevilo jednak neobyčejně prudkým nárůstem zábavné a méně hodnotné produkce i úpadky některých náročných podniků. V praxi se tak vyjevily meze vývoje orientovaného jen na kvantitativní hlediska. Ukázalo se, že zlepšení situace může přinést pouze zdokonalení tržního mechanismu samého (zejména v oblasti distribuce) a především dříve zavrhané formy podpory kulturní tvorby (nadace, sponzorství apod.)

V počátcích hospodářské reformy pohlížela většina československého obyvatelstva na nové ekonomické možnosti sice s nadšením, ale zároveň dost bezradně. Noví podnikatelé se však v nezvyklých podmínkách dokázali poměrně brzy orientovat, a jak se zdá, alespoň z několika zatím odhalených skandálů, projevíli i dostatečnou míru dravosti a bezohlednosti. Do oblasti podnikání vstupovali sice mnozí lidé bez zkušeností, leč zdaleka ne všichni. Četní členové KSČ, kteří se dokázali zmocnit části bývalého stranického majetku či kteří uměli využít svých kontaktů s představiteli státní správy a podnikového managementu, měli pochopitelně ulehčený start. Podnikat začaly též skupiny obyvatel, kteří před listopadem 1989 získali peníze v tzv. stínové ekonomice („veksláci“, těžící z nedostupnosti západních měn, „meloucháři“, zajišťující nedostatkové služby, nejrůznější podvodníci z oblasti obchodu atd.).

Důsledky radikální reformy tíživěji pocítilo méně vyvinuté Slovensko, narychlo industrializované komunistickým režimem, který na jeho území umístil zbrojní výrobu a hutní závody. Ekonomická recese postihla na Slovensku celé regiony v okamžiku, když vláda rozhodla o podstatné redukci

zbrojního průmyslu, případně o jeho transformaci. Zklamání z hospodářského vývoje jen umocnilo vypjaté národní pocity velké části slovenského obyvatelstva. Prvním symptomem zjištěné slovenské otázky se stal již počátkem roku 1990 zápas o název státu. Slovenští poslanci odmítli prezidentův návrh na návrat k názvu Československá republika a teprve po dlouhých jednáních se dospělo ke kompromisní podobě — **Česká a Slovenská Federativní Republika**. Hlasy ze Slovenska, volající po co největší soběstačnosti obou republik a vinící federální orgány z negování slovenských zájmů, nezůstaly na české straně bez odezvy. Obě republikové vlády, česká v čele s Petrem Pithartem a slovenská s Vladimírem Mečiarom, prosazovaly názor, že silné republiky, které budou mít efektivní nástroje k rozhodování, vytvoří základnu skutečné federace. V dlouhé sérii jednání přebíraly republikové vlády stále větší odpovědnost, což byl i důsledek přijetí tzv. **kompetenčního zákona**, omezujícího pravomoci federace. Rostoucí nezávislost na federaci však znamenala, že se republikové vlády vzdalovaly i sobě navzájem. Československá republika se začala neodvratně rozdělovat.

Profederální síly na Slovensku se pokusily tomuto procesu zamezit odvoláním Vladimíra Mečiaru z funkce předsedy slovenské vlády. I když se tento tah podařil, vyvolal zcela opačné účinky. Mečiar dosáhl na Slovensku nebývalé popularity a bylo zřejmé, že v parlamentních volbách, přes veškeré kampaně vedené proti jeho osobě, zvítězí. Nevypočitatelný politik se stal přímo symbolem slovenského nesouhlasu s Klausovou koncepcí ekonomické reformy i odporu vůči tzv. pragocentrismu.

Ve volebním mezidobí slavila značné úspěchy československá zahraniční politika. Podařilo se jí vymanit stát z vlivu všech závislostí na Sovětském svazu. Přispěla k likvidaci Varšavské smlouvy i Rady vzájemné hospodářské pomoci. Dne 27. května 1990 opustil československé území poslední sovětský voják. Československý stát se stal členem mnoha významných mezinárodních organizací, např. Mezinárodního měnového fondu a Rady Evropy, spoluvytvořil i tzv. visegrádkou trojku, pojmenovanou podle setkání nejvyšších představitelů Maďarska, Polska a Československa v maďarském Visegrádu. Po celý tento časový úsek řídil ministerstvo zahraničí **Jiří Dienstbier**, předseda Občanského hnutí. Přesto toto politické seskupení v parlamentních volbách neuspělo.

Volby se konaly 5.—6. června 1992 a de facto rozhodly o dalším osudu Československa. Na Slovensku v nich jasně zvítězily levicově orientované strany. Nejlepšího výsledku dosáhlo Mečiarovo Hnutí za demokratické Slovensko (cca 30 % hlasů), poměrně slušně si vedla i Strana demokratické levice. Naproti tomu pravicové strany (Křesťansko demokratická unie, Demokratická strana, Občanská demokratická unie) utrpěly debakl. V českých zemích zvítězila (rovněž s cca 30 % hlasů) Občanská demokratická strana, která na svou kandidátku přibrala Křesťansko demokratickou

stranu. Tyto dva politické subjekty pak spolu s Křesťansko demokratickou unií — Čs. stranou lidovou s Občanskou demokratickou aliancí vytvořily vládní seskupení v České republice. Česká levice nedopadla sice špatně, ale zůstala rozdělena na komunistickou (Levý blok s dominující Komunistickou stranou Čech a Moravy) a nekomunistickou (Čs. strana sociálně demokratická, Liberálně sociální unie, spojující v sobě alianci Čs. strany socialistické, Strany zelených a Zemědělské strany). Do českého parlamentu se ještě dostalo Hnutí za samosprávnou demokracii — Společnost pro Moravu a Slezsko a Republikánská strana. Protichůdné výsledky voleb prokázaly odlišnou orientaci převážné části obou národů. V tomto smyslu byly záhy interpretovány jako hlasování o budoucnosti společného státu, ač to předtím nikdo výslovně neprohlásil.

Vzápětí se ukázalo, že čeští a slovenští vítězové voleb nesestaví stabilní a funkční federální vládu ani akceschopný federální parlament. Přesvědčivý důkaz podala brzy volba prezidenta republiky, při níž většina slovenských poslanců odmítla Václava Havla, který krátce nato abdikoval. Představitelé Občanské demokratické strany a Hnutí za demokratické Slovensko se pak v několika kolech jednání dohodli na demontáži československé federace. Dne 25. listopadu 1992 rozhodlo Federální shromáždění po předcházejícím vleklém státoprávním jednání překvapivě hladce o zániku Československa k 31. prosinci 1992. O tři týdny později, 16.12. schválil český parlament ústavu samostatného českého státu. Do jeho čela byl zvolen jako první český prezident opět Václav Havel. Od 1.1.1993 se na mapě Evropy objevily dva nové samostatné státy: Slovenská republika a Česká republika, zahrnující teritoria bývalých zemí Koruny české a pokračující v tradicích více než tisíciletého českého státu.

„Poznal jsem, že lidská hloupost a zloba jsou nezkrotné a nezměrné jako sedmero moří. Poznal jsem však, že ochranná hráz, kterou zbudovala menšina těch dobrých a moudrých, je den ode dne vyšší a pevnější.“

(Lion Feuchtwanger)

„Ale jedno můžeme přijmout s jistotou a to je nepochybná budoucnost lidského ducha: že at' jakkoliv násilně, jménem čehokoliv bude zglajchšaltován, usměrňován a činěn služebným, vyvstane v něm vždy znovu vítězný požadavek svobody ducha. Duch může být znásilněn, ale ne natrvalo; pokud myslí, pokud soudí a tvoří, bude nutně překračovat dané ohrady, at' mu jsou ukládány jakoukoliv despotií. Každá násilná moc je jenom překážka, která dříve nebo později bude smetena; každá reakce, každý sestup k demagogii a fanatismu není než epizoda, po níž — se zbytečnými ztrátami, za cenu krve a drahého času — se vrátí svoboda lidských duší.“

(Tomáš Garrigue Masaryk)

REJSTRÍK OSOB A MÍST

Rejstřík zachycuje všechna jména osobní a pak jména místní s výjimkou názvů států, zemí, řek a pohoří. Arabská číslce značí číslo stránky.

- Adamec Ladislav 309
 Adler Viktor 107
 Aleš Mikoláš 62, 105, 135
 Alexander I., car ruský 27, 66
 Allende Salvador 295
 Alžběta Petrovna, carevna ruská 22
 Amsterdam 200
 Ančerl Karel 246
 Andrassy Julius 147, 155
 Andrian Julius von 70
 Andropov Jurij 296
 Antoš Jan 32
 Arbes Jakub 113
 Arnhem 221
 Asmolov Alexej 231
 Aspern 27
 Augšpurk (Augsburg) 73
 August III., král polský a kurfiřt saský 18
 sv. Augustin 304
- Babeuf François Noël 52
 Bad Gastein 99
 Bad Godesberg 188
 Badeni Kazimierz, hrabě 104, 121–123
 Bahr Hermann 129
 Bach Alexander 88, 96–97, 297
 Balabán Josef 219
 Baláž Teodor 270
 Balbín Bohuslav 52
 Barvitijs Viktor 137
 Bass Eduard 200, 236, 237, 241
 Batthyány Ludvík 89
 Baťa Tomáš 181
 Beck Jozef 183
 Bečváry 40
 Bechyně Rudolf 171
 Bejrút 215
 Bělá pod Bezdězem 37
 Bělehrad (Beograd) 24, 161
 Benátky (Venezia) 86, 266
 Bendovi, rodina 41
 Beneš Edvard 142, 150, 155, 159–161, 167, 171, 174, 177, 178, 180, 185, 187, 188, 191, 204, 211, 214, 219–221, 225, 226, 231, 249, 263, 264, 267, 268
- Beneš Karel Josef 246
 Beneš Ladislav 244
 Beneš Třebízský Václav 134
 Benešová Božena 195
 Beran Rudolf 171, 185, 205, 206
 Berchtesgaden 187
 Berlín (Berlin) 41, 68, 112, 129, 142, 188, 193, 200, 206, 233, 277
 Berman Karel 246
 Bernstein Eduard 107
 Bernstein Leonard 265
 Beskid Anton 163
 Bezruč Petr (vlastním jménem Vladimír Vašek) 134
 Bican Josef 238, 239
 Bidlo František 246
 Biebl Konstantin 194
 Bienert Richard 206
 Bílá Cerkev 217
 Biřak Vasil 283, 286, 287, 291, 304
 Bílek František 197
 Bílý Josef 218, 223
 Birkenau (Brzezinka) 222
 Bismarck Otto von 99
 Blaho Pavol 161
 Blaskowitz Johannes von 206
 Bolzano Bernard 55, 79
 Bonnet Georges 187
 Born Ignác 47
 Bouda Cyril 247
 Bourboni 18, 29, 63, 66
 Božek Josef 48
 Bratinka Pavel 310
 Bratislava 18, 25, 45, 161, 181, 193, 206, 233, 276, 285
 Brest Litevský 155
 Breško-Breškovskaja Jekatěrina 152
 Brežněv Leonid 283, 286, 287, 289, 291, 292, 295–297
 Brixen (Bressanone) 94
 Brixiovi, rodina 42
 Brno 25, 36, 37, 43, 45, 46, 49, 50, 75, 182, 191, 199, 243, 302
 Brock Robert 246
 Brod Max 193
 Bródy Andrej 205
 Brožík Vilém 137

Brunian Jan Josef 42
 Brunich J.F. 48
 Brzezynski Zbygniew 293
 Břevnov 119
 Březina Otakar (vlastním jménem Václav
 Jebavý) 133, 134 194
 Budapešť (Budapest) 51, 88, 146, 158,
 161, 283
 Buchenwald 224
 Budín (Buda) viz Budapešť
 Bulla Karel 34
 Buonarotti Filippo 52
 Burian Emil František 197, 242, 246
 Burian Vlastimil 197, 238
 Buršík Josef 217
 Bustelli Giuseppe (Josef) 43
 Buzuluk 220
 Byron George Gordon Noël lord 68

Cáchy (Aachen) 20
 Cambrai 140
 Campo Formio 25
 Capra Frank 265
 Cavaignac Louis Eugène 86
 Cavour Camillo Benso hrabě 95
 Ceausescu Nicolae 285
 Cikker Ján 197
 Clam-Martinič Jindřich Jaroslav 111
 Clemenceau Georges 159
 Curtis M. 265
 Custozza 86, 101
 Curych (Zürich) 95
 Czech Ludwig 174
 Czernin Ottokar 144

Čalfa Marián 310
 Čapek Josef 137, 196, 197, 244–247
 Čapek Karel 149, 194, 197, 247
 Čapek-Chod Karel Matěj 134
 Čarnogurský Ján 310
 Čech Svatopluk 133
 Čermák Jaroslav 99
 Čerměno Konsatntin 296
 Černík Oldřich 283, 286, 287
 Černobyl 298
 Černý Jan 176, 178, 179
 Černý Václav 246, 265
 Čert Jimmy (vlastním jménem František
 Horáček) 302
 Česká Lípa 29, 175
 České Budějovice 75, 111
 Český Krumlov 25

Čierná nad Tisou 285
 Čihák-Znamenáček Jaroslav 212
 Čmolík Otto 292

Daladier Édouard 189
 Daun Leopold 22
 Děčín 34
 Deml Jakub 195
 Dérier Ivan 159, 161, 171
 Descartes René 11
 Deym Vojtěch Bedřich, hrabě 61
 Děvínská Nová Ves 161
 Dienstbier Jiří 310, 315
 Dieppe 221
 Dietl Jaroslav 301
 Dlouhý Vladimír 310
 Dobeš Josef 245
 Dobeš Pavel 302
 Doblhoffer Anton 88
 Dobner Felix Job (Gelasius
 a S. Catharina) 53
 Dobrovský Josef 15, 47, 54, 55
 Dobříš 40
 Doksy 32
 Dollfuss Engelbert 152, 183
 Domašov nad Bystřicí 22
 Domažlice 240
 Drážďany (Dresden) 20, 27, 41
 Drinopol (Édirne) 68
 Drtina František 193
 Drtina Prokop 233, 259, 264
 Dubček Alexander 283, 285–289, 291,
 309, 310
 Ducháček I. 270
 Dukla 229, 230
 Dukovany 298
 Dula Matuš 158
 Dunkerque 216
 Ďurčanský Ferdinand 206
 Ďuriš Jůlius 250
 Ďurich Josef 142
 Durych Jaroslav 194
 Dvořák Antonín 197
 Dvořák Karel 244
 Dvořák Zdeněk 246
 Dyk Viktor 174, 195, 242

Einstein Albert 108
 Eisenhower Dwight David 235, 272
 Ejenštejn Sergej 265
 Eliáš Alois 206, 208, 209, 223, 294
 Engels Friedrich 106
 Engliš Karel 179

Fajtl František 230
 Felber Viktor 248
 Felbiger Johann Ignaz 46
 Ferdinand III., velkovévoda
 toskánský 66
 Ferdinand V. Dobrotivý, císař rakouský
 73, 89
 Ferjenčík Mikoláš 270
 Feuchtwanger Lion 317
 Fierlinger Zdeněk 249, 251
 Filla Emil 137, 197, 245–247
 Firkušný Rudolf 270
 Děvínská Nová Ves 161
 Fischer Otakar 194
 Fojtík Jan 287
 Forman Miloš 280, 301
 Franco Francisco 154
 Franěk Mikuláš 264
 Frank Karl Hermann 175, 168, 224,
 259
 Franke Emil 174
 Frankfurt nad Mohanem (am Main) 43,
 66, 86, 88, 90
 František I. Lotrinský, císař
 římskoněmecký 18, 20, 23, 40
 František II., jako císař rakouský I.,
 24–27, 36, 45, 46, 50, 55, 56, 70,
 72, 73, 85, 86
 František IV. d'Este, velkovévoda
 toskánský 66
 František Ferdinand d'Este 139
 František Josef I., císař rakouský 89, 95,
 98, 102, 110, 130
 František Josef, čs. letec 214
 Freud Sigmund 109
 Frič Josef Václav 89, 90, 92
 Frič Martin 266
 Friedrich (Bedřich) II., král pruský 18,
 20, 22, 23, 31
 Friedrich Wilhelm (Bedřich Vilém) IV.,
 král pruský 86
 Friedman Milton 310
 Frýd Norbert 246
 Frýdek-Místek 206
 Frýdlant 29
 Fügner Jindřich 99
 Füssen 20
 Futurista Ferenc 197

Gabčík Jozef 223
 Gabčíkovo 298
 Gahura František 199
 Gajda Radola 182

Garibaldi Giuseppe 152
 Gastýn viz Bad Gastein
 Gdaňsk (Danzig) 66
 Gentz Friedrich 77
 George Lloyd David 150
 Gerstner František Josef 47, 48
 Glazarová Jarmila 242
 Gočár Josef 195, 199
 Golian Ján 228, 230
 Goll Jaroslav 133, 193
 Gomulka Wladyslaw 295
 Gorbačov Michail 296, 304
 Gorlice 144
 Gottsched Johann Christoph 43
 Gottwald Klement 174, 180, 182, 225,
 250, 258, 260, 262, 264, 269, 274
 Grégr Eduard 113, 133
 Grégr Julius 99, 110, 113
 Grillparzer Franz 73, 88
 Grišin Viktor 291
 Grňa Josef 227
 Groh Vladimír 248
 Gross František 265
 Grossmann Jan 239
 Gruber Tobiáš 47
 Grund Norbert 41
 Guardasoni Doménico 42
 Gutfreund Otto 197

Haas Hugo 197, 247
 Habrman Gustav 171
 Habsburkové 18, 99, 158
 Hacker Gustav 185
 Hácha Emil 202, 205–207
 Hála František 264
 Halas František 242, 246
 Hálek Vítězslav 99, 133
 Häling Franz Karl 46
 Hanuš Jan 244
 Hanuš Miroslav 242
 z Harrachu Ferdinand Bonaventura 36
 Hartig František hrabě 47, 48
 Hasal Antonín 231
 Hašek Jaroslav 152, 195, 197
 Hašler Karel 246
 Haugvic (Haugwitz) Bedřich Vilém,
 hrabě 29
 Havana 299
 Havel Václav 280, 304, 309, 310, 311,
 316
 Havlíček Jaroslav 242
 Havlíček Borovský Karel 81, 82, 84, 90,
 94, 97, 150

Hebenstreit ze Streitenfeldu
František 51
Heller Ota 247
Hencke Andor 205
Henlein Konrad 175, 185, 186
Herben Ivan 270
Herben Jan 134
Herder Johann Gottfried 63
Heydrich Reinhard 223, 224, 236
Hillar Karel Hugo 197
Hilsner Leopold 110
Himl Antonín 292
Hindenburg Paul 208
Hitler Adolf 153, 154, 178, 182–189,
201, 204, 206–208
Hladík Václav 134
Hlaváček Karel 195
Hlávka Josef 99, 135
Hlinka Andrej 159, 174, 179, 180, 182
Hodža Milan 159, 171, 185, 188, 226
Hofer Andreas 27
Hoffmeister Adolf 247
Hohenwarth Karl 111, 112
Hohenzollernové 24, 99
Holan Vladimír 242, 246
Holbach Paul 12
Holeček Josef 195
Homola Bedřich 223
Hontheim Johann N. 14
Honzl Jindřich 197
Hora Josef 194, 242, 244
Horáková Milada 269
Horthy Miklós 152, 183
Hostovský Egon 247
Hrabal Bohumil 280
Hrabě Václav 302
Hradec Králové 23, 101, 102, 195, 199
Hruban Mořic 174
Hubka Antonín 132
Hudeček František 265
Hus Jan 179, 240
Husák Gustáv 228, 283, 286, 291, 292,
295, 300, 304, 310
Husák Otakar 165
Hutka Jaroslav 302
Hviezdoslav Pavol Országh 193

Chalupecký Jindřich 244
Chamberlain Neville 187–189
Charkov 217
Chittussi Antonín 137
Chleborád František Ladislav 117
Chlumec nad Cidlinou 32

Chlumec u Chabařovic 29
Chochol Josef 199
Chotek Rudolf hrabě 40
Chotusice 18
Chruščev Nikita 273, 274, 276
Churchill Winston 214, 220, 254, 272
Chvalkovský František 205, 206
Chytilová Věra 301

Indra Alois 286, 287
Ingr Sergej 212, 214, 270
Innsbruck 88

Jablonné v Podještědí 29
Jakeš Miloš 304, 309
Jaksch Wenzel 174, 185, 226
Jalta 260
Jan, arcivévoda rakouský 86
Janáček Leoš 197
Janík Michael 302
Janoušek Karel 214
Jaroměřice nad Rokytnou 42
Jaroš Otakar 217
Jaslovské Bohunice 298
Jasný Vojtěch 280, 301
Javor Ivan 247
Jelačič Josef, bán 88
Jena 67
Ježek Jaroslav 197, 247
Jihlava 36, 162
Jilemnický Petr 246
Jindřichův Hradec 25
Jiránek Vladimír 307
Jirásek Alois 134
Jiroudek František 244
Jirská Nina 242, 246
Jiřikovský Václav 246
Josef II., císař římskoněmecký a král český
15, 21, 23, 24, 32–34, 39, 41, 45, 50,
54
Josefov 23
Jung Rudolf 174
Jungmann Josef 546, 79
Jurkovič Dušan 199

Kádár János 285
Kaddáfí Muamar 296
Kafka Bohumil 199
Kainar Josef 302
Kaizl Josef 109, 117
Kálal Karel 193
Kalista Zdeněk 193

Kalvoda Jan 310
Kampelík František Cyril 123
Kant Immanuel 46
Kapek Antonín 286, 292, 304
Kaplan Karel 269
Kaplice 25
Kaprál Václav 246
Karásek ze Lvovic Jiří 134, 195
Karel I., císař rakouský 144, 147, 155,
177
Karel IV., císař římský, král český 80
Karel VI., císař římskoněmecký a král
český 18, 30
Karel VII. Albrecht, císař římskoněmecký,
král český a kurfiřt bavorský 18, 20,
31
Karel X., král francouzský 68
Karel, arcivévoda rakouský 27, 55
Karel Albert, král sardinský 86
Karel Rudolf 244–247
Károlyi Mihály 159, 161, 163
Kateřinské Údolí 78
Kavaliér Josef 75
Kaván František 137
Kempen Johann Franz 96
Killar Karel 51
Kindermann Ferdinand 46
Kinský Filip Josef 18
Kinský František Josef 47, 53
Kinský Josef M. 36, 37
Kisch Egon Ervín 193
Kladno 176
Klapálek Karel 214
Klatovy 25
Klaus Václav 310, 311, 315
Kleinové František, Libor, Albert, Hubert,
bratři 77
Klíma Ladislav 193
Klimek K. 270
Klofáč Václav 123, 161, 165, 166, 174
Klopstock Friedrich Gottlieb 43
Klumpar Vladislav 202
Kmoch František 242
Kobliha František 197
Kočvara Štefan 264
Kohák Erazim 270
Kolder Drahomír 287
Kolín nad Labem 22, 52
Kolín nad Rýnem (Köln) 43
Kollár Jan 80
z Kolovrat František Antonín 73, 87
Kolský Karel 238, 239

Komárek Valtr 310
Komárno 285
Konopásek Stanislav 238
Konrád Kurt 194
Konstantin, velkokníže ruský 68
Kopecký Jan, lidovecký politik 264
Kopecký Jan, teatrolog 242
Kopecký Václav 250, 260
Kopecký Vlastimil 238
Kosciuszko Tadeusz 24
Kossuth Lajos 89
Košice 161, 249
Kotěra Jan 189
Kotzebue August 67
Kounic Václav Antonín hrabě 20, 30,
31
Koucký Vladimír 283
Kovařovic Karel 135
Kozák Jan Blahoslav 193, 265
Koželuhové Jan a Karel, bratři 200
Krajina Václav 259, 270
Krakov (Kraków) 69, 140
Král Jaroslav 244, 246
Kramář Karel 109, 117, 144, 150, 155,
159, 160, 165–167 174, 184
Kramerius Matěj Václav 43
Krásnohorská Eliška 117, 133, 137
Kratochvíl Jan 218, 230
Kratochvíl Jaroslav 246
Krebs Hans 174
Krejčí František 193
Krejčí František Václav 120, 133
Krejčí Jaroslav 206
Kremlička Rudolf 137
Kriegel František 286, 287
Krofta Kamil 185, 241
Kroměříž 42, 89
Kroupa Daniel 310
Křška Václav 266
Kryl Karel 302
Kříž Alois 208
Křížová 51
Kübeck Karl Friedrich 73, 96
Kubelík Rafael 270
Kubín Otakar 137
Kubiš Jan 223
Kubišová Marta 302
Kubišta Bohumil 136, 137, 197
Kubka František 241
Küçük-Kajnardži (Kajnaradža) 23
Kun Béla 161
Kundera Milan 280

Kupka František 137
 Kutlvašr Karel 235
 Kuzněcov Vasilij 287, 294
 Kvapil Jaroslav 135, 146
 Kvapilová Hana 135
 Kyjev 217, 289
 Kynžvart 68

Lamač Karel 197, 247
 Lämmel Šimon 77
 Langer František 195, 247
 Lanna Vojtěch (Adalbert) 77
 Lány 307
 Latour Theodor František 88
 Laudon Gideon 22, 24, 40
 Laušman Bohumil 270
 Le Corbusier (Jeanneret Charles Édouard) 199
 Leitenberger Johann Josef 36
 Lenárt Jozef 287
 Lenin (Uljanov) Vladimír 182
 Leopold II., císař a král český 24, 40, 50, 51, 54, 55
 Letenská Anna 246
 Lettrich Jozef 228
 Lev XIII., papež 121
 Ležáky 224, 236
 Lhoták Kamil 244
 Liberec 29, 36, 77, 78, 119, 162
 Lidice 224, 236
 Liebig Johann 77
 Lichner Ján 264
 Linec (Linz) 75
 Linné Karel 12
 Lipsko (Leipzig) 22, 29, 43, 73
 List Wilhelm 206
 Liška Alois 215
 Litoměřice 158
 Livius Titus 139
 Locarno 183
 Locke John 11
 Lodgmann von Auen Rudolf 162
 Londýn (London) 203, 214, 219, 221, 225–228, 230, 233
 Loos Adolf 199
 Los Angeles 305
 Lovosice 20
 Lublaň (Ljubljana, Laibach) 67
 Ludvík XVI., král francouzský 24, 41
 Ludvík, arcivévoda rakouský 73
 Ludvík Filip, král francouzský 68, 85
 Lunéville 25

Luther Martin 67
 Luža Vojtěch 227

Mack Leiberich 25
 Mach Ernst 108
 Mácha Karel Hynek 80, 240
 Machar Josef Svatopluk 133
 Majer Antonín 127
 Majerová Marie 195
 Makovský Vincenc 246
 Malý Jakub 80, 84
 Malypetr Jan 171, 182, 184, 185
 Mánes Josef 62, 99
 Manchester 75
 Mannheim 41
 Marek Antonín 80
 Marengo 25
 Marie Terezie, královna česká a uherská 18–20, 22, 23, 29–32, 39, 40, 45, 48, 53–55
 Marie Luisa, manželka Napoleona I. 27, 66
 Marshal George 261, 262
 Martin 158, 159
 Martini Karel Antonín 50
 Martinovič Ignác 51
 Martinů Bohuslav 197
 Marx Karel 106, 107
 Mařák Julius 137
 Mařánek Jiří 241
 Mařatka Josef 199
 Masaryk Jan 214, 253, 258–261
 Masaryk Tomáš Garrigue 109, 110, 134, 142, 148–151, 155, 160, 163, 167–169, 171, 175, 179, 182, 185, 193, 308, 317
 Mašek Václav 244
 Mašín Josef 219
 Mašínové Josef ml. a Ctirad, bratři 270
 Mathesius Vilém 241
 Mauthausen 258
 Maxa Bohumil 248
 Mayr-Harting Robert 174
 Mayer z Mayernu Jan 47
 Mazzini Giuseppe 68
 Mečiar Vladimír 311, 315
 Medek Rudolf 195
 Mehoffer Ignác 46
 Meissner Alfréd 171
 Menzl Jiří 301
 Merta Vladimír 302
 Metternich Clemens Wenzel Lothar 27, 66–68, 70, 71, 73 85, 87, 90, 96, 297

Mikulov 101
 Milán (Milano) 86
 Mirabeau de Riqueti Gabriel Honoré 51
 Mišík Vladimír 302
 Mitrovský Jan Nepomuk hrabě 47
 Mladá Boleslav 32
 Mlčoch Rudolf 174
 Mlynář Zdeněk 283
 Mnichov (München) 137, 155, 178, 189, 190, 201, 271
 Modena 29, 66
 Modrý Bohumil 238
 Mohuč (Mainz) 67
 Molvice (Malujowice) 39
 Montesquieu Charles Louis 11
 Moravec Emanuel 239
 Moravec František 216, 270
 Morávek Václav 219
 Moskva 110, 177, 180, 203, 205, 209, 219, 225–227, 233, 249, 261, 262, 273, 274, 276, 277, 286, 295, 299
 Most 162
 Mošna Jindřich 135
 Moyzes Alexander 197
 Mozart Wolfgang Amadeus 42
 Mrázek Karel 221
 Mrkvička Otakar 246
 Mühlberg J. 193
 Mucha Alfons 137, 197
 Mukařovský Jan 194
 Munch Edvard 137
 Munch Charles 265
 Mussolini Benito 152, 154, 178, 188, 189
 Muzika František 244
 Myslbek Josef Václav 135, 137, 197
 Mysliveček Josef 41

Náchod 32
 Najman Josef Václav 174
 Nálepka Ján 216
 Napoleon I. Bonaparte, císař francouzský 13, 25, 27, 29, 39, 55, 86
 Napoleon III., císař francouzský 86, 95, 111
 Neapol (Napoli) 67, 85
 Neerwinden 24
 Nejedlý Vít 247
 Nejedlý Zdeněk 266
 Němcová Božena 97
 Němec Antonín 176

Němec Bohumil 185
 Němec František 231
 Němec Jan 280
 Neruda Jan 99, 113, 133
 Neudörfel 119
 Neumann Bedřich 214
 Neumann Kostka Stanislav 194
 Neurath Konstantin von 208, 294
 Newton Isaac 11
 Nezval Vítězslav 194, 242, 247, 265
 Nicolay Ludwig Heinrich 43
 Nitra 182
 Nohavica Jaromír 302
 Norimberk (Nürnberg) 43, 187
 Nosek Václav 250, 263
 Nostic František Antonín, hrabě 54
 Novák Arne 194
 Novák Vítězslav 197, 244
 Navarra 86
 Novomeský Ladislav 228
 Novotný Antonín 274, 275, 277, 281, 283, 291
 Nový Karel 241, 246
 Nývlt Antonín 32

Olbracht Ivan 265
 Olomouc 22, 23, 42, 43, 46, 47, 88, 89, 94, 162, 243, 259
 Olšany u Prostějova 25
 Opava 45, 50, 67, 162
 Opiz Ferdinand 52
 Opletal Jan 218, 294
 Opočno 27
 Ornest Ota 247
 Orten Jiří 242
 Orwell George 154
 Oslavany 176
 Osuský Štefan 211
 Otto Jan 133

Paderlík Arnošt 244
 Pacher Rafael 162
 Palacký František 53, 61, 64, 65, 81, 83–85, 90–92, 94, 96, 99, 110, 112, 150, 241
 Palach Jan 289, 294, 304
 Paleček Miroslav 302
 Palermo 85
 Papánek Ján 270
 Parma 29, 66
 Paříž (Paris) 22, 41, 68, 85, 137, 140, 142, 150, 159, 197, 200, 211, 212, 271

Passer Ivo 280
 Páta Josef 248
 Patočka Jan 303
 Patton Georges Smith 305
 Pavel Josef 287
 Pavlík Karel 206
 Pecka Josef Boleslav 119
 Pečkovi rodina 77
 Pekař Josef 192, 193
 Pelc Antonín 247
 Pelc Hynek 248
 Pelcl František Martin 44, 45, 53, 54
 Pelhřimov 25
 Pelikán Jiří 302
 Pergen Jan Antonín, hrabě 48
 Perner Jan 77
 Peroutka Ferdinand 176, 258, 265, 270
 Peřina František 213
 Pešť viz Budapešť
 Petr III., car ruský 22
 Petrohrad (Sankt Peterburg) 95
 Piacenza 66
 Piccione Luigi 164
 Pietor Ivan 264
 Píka Heliodor 220, 269
 Piller Jan 286
 Pillersdorf Franz 87
 Pilnice (Pilnitz) 24
 Pinkas Adolf Maria 137
 Pinochet Augusto 295
 Piter Bonaventura 53
 Pithart Petr 315
 Pitřman Alois 244
 Pius IX., papež 86
 Plener Ignác 106
 Plíhal Karel 302
 Plzeň 75, 124, 235, 274, 305
 Podgornyj Nikolaj 287
 Pokorný Karel 244
 Poláček Karel 200, 246
 Poledník Jindřich 292
 Postupim (Potsdam) 253
 Poznaň 66
 Praha 20, 29, 32, 38, 40–43, 45,
 47–51, 53, 54, 75, 76, 78, 80, 84, 90,
 92–94, 101, 111, 116, 120, 121, 123,
 129, 130, 132, 135, 147, 152, 155,
 157–159, 165, 176, 177, 182, 185,
 187, 191, 193, 197, 199, 200, 205,
 206, 218, 223, 224, 233, 235, 255,
 263, 265, 269, 274, 281, 283, 286,
 289, 290, 292, 298, 302, 309
 Prášek Karel 171, 175
 Pražák Albert 235
 Preiss Jaroslav 171
 Preissig Vojtěch 246, 247
 Prešov 162, 163
 Prchlík Václav 288, 291
 Pribina, kníže nitranský 182
 Princip Gavriilo 139
 Procházka Adolf 264, 270
 Pterov 235
 Přebyslav 41
 Prikryl Vladimír 230
 Pubička František 53
 Pujmanová Marie 195
 Pulpánová Božena 246
 Purkyně Karel 90
 Putzlacher Tomáš Antonín 34
 z Questenberka Jan Adam 42
 Raab Franz Anton 32, 46
 Radecký z Radče Václav 86, 88, 92
 Radišev Alexander 52
 Rádl Emanuel 193
 Radok Alfréd 266
 Rájec nad Svitavou 41
 Rašín Alois 121, 144, 147, 157, 166,
 167, 171, 174, 178, 188
 Rašín Ladislav 188, 191
 Ratibořice 27
 Rauscher Joseph Othmar 96
 Reagan Ronald 296
 Remeš (Reims) 235
 Rettigová Magdalena Dobromila 135
 Riedel Andreas 51
 Rieger František Ladislav 84, 88, 94,
 98, 99, 110–114, 116, 117
 Riegger Josef Antonín 51
 Rigo Emil 286
 Richter Johann Paul Friedrich 43
 Rilke Reiner Maria 193
 Ripka Hubert 263, 270
 Rodin Auguste 137, 199
 Roosevelt Franklin Delano 220, 296
 Rothschildové 68
 z Rottenhannu Jindřich František 46
 Ruda 217
 Rumburk 29
 Runciman Walter 187
 Ružomberok 159
 Ryba Jakub Jan mladší 42
 Řezáč Václav 242

Říha Jan 238
 Řím (Roma) 86, 142, 178
 Sade Donatien Alphonse Francois de 13
 Sadová 101
 Sachsenhausen 245
 Saint-Germain 160, 163
 Salivarová-Škvorecká Zdena 302
 Sand Karl Ludwig 67
 Sarajevo 139
 Sartre Jean Paul 265
 Sázava 75
 Scotti de Compostella Josef
 Bernardin 41
 Sedláček Václav 218, 294
 Seifert Jaroslav 194
 Sekora Ondřej 246
 Semily 113
 Sevastopol 95
 Seydl Zdeněk 244
 Scheiner Josef 158
 Schill Ferdinand 27
 Schiller Johann Christoph Friedrich 43
 Schmerling Adolf 98, 99
 Schmidke Karol 228
 Schnirch Bohuslav 135
 Schönbrunn 27, 130
 Schulhoff Erwin 247
 Schulz Josef 135
 Schulz Karel 241
 Schütz Hans 185
 ze Schwarzenberka Felix, kníže 94–96
 Schwechat 36, 88
 Sidor Karol 174
 Sinclair Archibald 214
 Skoumal Petr 302
 Skrejšovský Jan Stanislav 114
 Skřivan Josef 246
 Sládek Josef Václav 133
 Sladkovský Karel 99
 Slánský Rudolf 269
 Slavíček Antonín 137
 Slavík Jan 193
 Slavkov u Brna 27
 Smetana Bedřich 99, 135, 243, 247
 Smetana Jan 265
 Smrkovský Josef 283, 286–288
 Sochor Antonín 217
 Sokolovo 217
 Solferino 95
 Sonnenfels Josef 50
 Sosnar Jura 259
 Soukup František 121, 147, 155, 157,
 166
 Sova Antonín 133
 Spiček K. 265
 Spina Franz 174
 Stadion Rudolf 89–91
 Stalin (Džugašvili) Josef 154, 225, 226,
 231, 233, 262, 269, 270, 273, 274
 Stamicovi rodina 41
 Staněk František 165
 Steinbeck John 265
 Steinhardt Laurence A. 268
 Steinsky František 52
 Stejskal Josef 246
 Steklý Karel 266
 Stephanie Gottlieb mladší 34
 Stibor Oldřich 246
 Stifter Adalbert 193
 Stockholm 289
 Stránský Jaroslav 174, 263, 270
 Strauss Johann 88
 Stremayr Karl 116
 Strobach Antonín 84
 Stříbrný Jiří 147, 157, 171, 182, 184
 Sudek Josef 197
 Sucharda Stanislav 137
 Suchoň Eugen 197
 Suchý Jiří 302
 Suk Josef 197
 Sulejovice 125
 Suslov Michail 287
 Suttner Berta, roz. Kinská 109
 Svárov 77
 Svátek Oleg 206
 Svoboda Ludvík 212, 220, 230, 251,
 258, 283, 286, 288, 289, 292, 294
 Svobinský Karel 244
 Swieten Gerhard van 50
 Sychrava Lev 224
 Syrový Jan 188, 204
 Šalda František Xaver 133, 194
 Šalgovič Viliam 288
 Šaloun Ladislav 137, 197
 Šámal Jaromír 248
 Šaštin 36
 Šik Ota 277, 281
 Šimáček František 127
 Šimon Bohumil 286
 Široký Viliam 250, 274, 275
 Škoda Emil 124
 Škvorecký Josef 266, 280, 302

- Šlitr Jiří 302
 Šmeral Bohumír 174, 176
 Šnejdárk Antonín 284
 Šoltéz Josef 250
 Šoupal Josef 178
 Špaček Josef 286
 Špála Václav 137
 Španiel Otakar 199, 246
 Špok František Antonín 42
 Šrámek Jan 121, 171, 174, 179, 214, 264
 Šrobár Vavro 147, 157, 161, 163, 166, 228
 Šťastný Alfons 121
 Štefánek Anton 161
 Štefánik Milan Rastislav 142, 147, 150, 155, 160, 166
 Štěrboholy 20
 ze Šternberka Jáchym 47, 52
 ze Šternberka Kašpar 78
 Štorkán Jaroslav 248
 Štrougal Lubomír 304
 Šturm Václav 179
 Štursa Jan 197
 Štyrský Jindřich 197
 Šusta Josef 193
 Švabinský Max 137
 Švehla Antonín 121, 146, 147, 155, 157, 166, 167, 171, 178, 179
 Švestka Oldřich 287
- Taafe Eduard hrabě 114, 116, 120, 129
 Talleyrand-Perigord Charles 66
 Tatarka Dominik 280
 Teige Karel 194, 265
 Temelín 298
 Teplice 29
 Teplice nad Metují 32
 Terežín 23
 Tesařík Richard 217
 Těšín 23, 164
 Thám Karel Ignác 54
 Thám Václav 54
 Thein Hanuš 246
 Thun Josef Matyáš 84
 Thun Lev 78, 91, 97
 Tigríd Pavel 270, 271, 302
 Tichý František 265
 Tikal Václav 265
 Tiso Jozef 174, 205, 206, 210
 Tito Josip Broz 277, 285
 Tobruk 215
- Tomášek František 160
 Tomek Václav Vladivoj 94
 Topol Josef 280
 Toruň 66
 Toyen (vlastní jméno Čermínová Marie) 197
 Trenčín 161
 Trianon 160
 Trnava 161
 Trnka Jiří 266
 Trojan Pravoslav 84
 Trousilek Josef 238
 Truman Harry 261
 Trutnov 32
 Třešňák Vlastimil 302
 Tuka Vojtěch 159, 178, 179
 Tulka Josef 135
 Tusar Vlastimil 167, 171, 176
 Tyl Josef Kajetán 81
 Týrlová Hermína 266
 Tyrš Miroslav 99
- U Thant 285
 Udržal František 146, 158, 171, 179, 180, 182
 Uher Jan 248
 Uherská Skalica 161
 Uhl Petr 291
 Ulbricht Walter 285
 Ullman Alois 252
 Ulm 25
 Ungar Rafael 51
 Ursíny Ján 228, 259
 Ústí nad Labem 252, 253
 Užhorod (Užgorod) 163
- sv. Václav, kníže český 240
 Václavěk Bedřich 194, 246
 Váchal Josef 197, 198
 Valmy 34
 Vančura Vladislav 194, 241, 246
 Varholík Juraj 292
 Varnsdorf 29, 37
 Varšava (Warszawa) 68, 284, 285, 315
 Vašátko Alois 213, 221
 Vašátko Václav 143
 Verdun 140
 Verneřice 37
 Verona 67
 Versailles 153, 155, 160
 Veverkové František a Václav, bratřenci 76
- Vídeň (Wien) 25, 41, 45, 50–54, 66, 69, 75, 87–92, 94, 101, 109, 111, 119, 129, 130, 137, 139, 142, 146, 162, 189, 193, 199
 Vídeňské Nové Město (Wiener Neustadt) 47, 54
 Viest Rudolf 230
 Vichy 215
 Viktor Emmanuel I., král sardinský a italský 86, 101
 Világoš (Villagos) 89
 Vilém II, císař německý 155
 Visegrád 315
 Vladivostok 164
 Vlach Karel 266
 Vocel Jan Erazim 94
 Vodňanský Jan 302
 Voigt Mikuláš Adaukt (Adauctus a S. Germano) 54
 Vojáček František 246
 Vojan Eduard 135
 Vojta Hugo 223
 Vološin Augustin 205
 Voltaire (vlastním jménem François-Marie Arouet) 11
 Voskovec Jiří (vlastním jménem Jiří Wachsmann) 197, 247
 Vratislav (Wroclaw, Breslau) 20
 Vrbenský Bohuslav 166, 175
 Vrchlický Jaroslav (vlastním jménem Emil Frída) 133, 137
 Vycpálek Ladislav 244
 Vyskočil Ivan 280
 Vyškov 42
 Vyx Ferdinand 161
- Wagner Josef 244
 Wagram 27
 Wartburg 67
 Washington 150, 155, 271
 Weiss Jiří 246
 Wells Orson 265
- Werfel Franz 193
 Werich Jan 197, 247, 266
 Werstadt Jaroslav 193
 Westminster 20
 Wieland Christoph Martin 43
 Wilson-Woodrow 148, 150, 155, 159, 163
 Windischgrätz Alfred 88, 92
 Winter Zikmund 134
 Wolker Jiří 194
- Ypres 140
- Zábrodský Vladimír 238
 Zahradníček Jan 195
 Zajíc Jan 289, 294
 Zápotocký Antonín 259, 269, 274, 277
 Zápotocký Ladislav 119
 Zátoupek Emil 238
 Zborov 143
 Zbraslav 36
 Zelenka Jan Dismas 41
 Zenkl Petr 259, 263, 270
 Zeyer Julius 133
 Zítek Josef 132, 135
 Zívř Ladislav 265
 Zlín 199, 243
 Znojmo 162
 Zoch Samuel 158
 Zoula Norbert 119
 Zrzavý Jan 265
 Zvoleněves 125
 Zykmond V. 265
- Žatkovič Hryhorij 163
 Žaškov 217
 Ženeva (Genève) 155, 158, 273, 274
 Ženíšek František 135
 Žilina 161, 204
 Žižka z Trocnova Jan 55, 216

Sestavila Jiřina Urbanová

DĚJINY ZEMÍ KORUNY ČESKÉ II.

ČTVRTÉ VYDÁNÍ

Pavel Bělina, Tomáš Grulich,
Jaroslav Halada, Jaroslav Hrbek,
Petr Mareš, Dagmar Moravcová,
Jiří Pokorný, Jiří Rak,
Petr A. Roček, Josef Tomeš

Lektorace Vratislav Hanzlík,
Jaroslava Pešková, Jan Urban
Vědecká redakce Pavel Bělina, Jiří Pokorný
Jazyková a odborná redakce Tomáš Kybal

Grafická úprava Pavel Štefan
Fotografie na obálce Prokop Paul
Reprodukční fotografie Zdeněk Helfert,
Jiří Javorský, Milan Nikodým
Mapy Drahomíra Šimková
Grafy Jaroslav Lánik

Vydalo nakladatelství Paseka
v Praze a Litomyšli roku 1997
jako svou 189. publikaci
Sazba Editpress, spol. s r. o., Praha
Zpracování obálky Luděk Kubík-ester's
Tisk Bartošova tiskárna, Hradec Králové

Schválilo Ministerstvo školství,
mládeže a tělovýchovy ČR
dne 24. dubna 1992,
č. j. 16 383/92-21,
k zařazení do seznamu učebnic

ISBN 80-7185-097-7
ISBN 80-7185-098-5 (soubor)

Z ENCYKLOPEDICKÝCH A HISTORICKÝCH KNIH NAKLADATELSTVÍ PASEKA

Ottův slovník naučný

Nejrozsáhlejší, dosud nepřekonané české encyklopedické dílo. Vychází 5x až 6x ročně jako fotoreprint původního vydání ve vazbě se zlacenou ražbou. V koedici s nakladatelstvím ARGO a za přispění společnosti Lombard, a. s.

GUSTAV FRIEDRICH

Rukověť křesťanské chronologie

Reprint vydání z roku 1934. Nepostradatelná pomůcka pro studenty, historiky a zájemce o dějiny. Obsahuje chronologické tabulky, mj. věčný kalendář gregoriánský a juliánský, přehled pohyblivých svátků, seznamy duchovních a světských hodnostářů (papežů, biskupů, císařů, králů...) i tabulky zatmění Slunce a Měsíce.

PETR ČORNEJ, PAVEL BĚLINA A KOL.

Dějiny evropské civilizace I., II.

Druhé, doplněné vydání

Dvousvazková příručka, určená studentům středních škol i širší čtenářské obci, podává obsažnou a zasvěcenou výpověď o vývoji evropské civilizace, jejích duchovních zdrojích, politických a kulturních aktivitách, ale i o prolínání a střetání s jinými civilizačními okruhy.

KOLEKTIV POD VEDENÍM JANA VLKA A JAROSLAVA LÁNÍKA

Dějiny Prahy I., II.

O výsadním postavení Prahy v rámci Čech a zčásti i v rámci českých zemí nebylo od počátku jejích dějin pochyb. Autoři dvousvazkových *Dějin Prahy* se soustřeďují na otázku vzniku a vývoje sídelního, demografického, kulturního a hospodářského organismu s důrazem na každodenní život města, a to od osídlení pražské kotliny přes dějiny pražských měst až po vznik Velké Prahy ve století dvacátém.

JACQUES LE GOFF

Dějiny Evropy pro děti

Nová kniha jednoho z nejvýznamnějších francouzských historiků, přeložená do několika světových jazyků, přístupnou a netradiční formou přibližuje dětem okolo dvanácti let dějiny evropské civilizace a kultury. Čtivý text doprovázejí nápadité barevné ilustrace, které pro české vydání vytvořil Petr Poš. Publikace vychází rovněž ve slovenském jazyce. Z francouzštiny přeložil Michal Černoušek

JAN FROLÍK, ZDENĚK SMETÁNKA

Archeologie na Pražském hradě

Přehled výsledků archeologického výzkumu Pražského hradu dokládá význam sídla českých panovníků v počátcích našeho státu a ukazuje postupnou proměnu jeho podoby od staroslovanského hradiště přes mohutný románský hrad až k velkolepému gotickému sídlu posledních Přemyslovců a Lucemburků.

JOSEF JANÁČEK

Rudolf II. a jeho doba

Životopis císaře Rudolfa II. (1552–1612) zpracoval autor po důkladném studiu všech dostupných historických pramenů a vykreslil v něm výstižný portrét slavného císaře, zejména z pohledu konfrontace panovníkovy podivínské povahy a jeho vládařského poslání, jakož i plastický obraz předbělohorské doby. Nové vydání úspěšné publikace je doplněno bohatým dokumentárním materiálem.

JIRÍ KAŠE, PETR KOTLÍK

Braunův Betlém

Drama krajiny a umění v proměnách času

Dosud nejdůležitější obrazová monografie evropsky významného barokního krajinného konceptu ve východních Čechách se souborem soch M. B. Brauna sleduje osud tohoto jedinečného komplexu od doby vzniku až po současnost. Kniha je výsledkem práce mezinárodního týmu, který studoval možnosti záchrany Braunových děl.

ZDENĚK HOJDA, JIRÍ POKORNÝ

Pomníky a zapomněnky

Druhé vydání

Pozoruhodné a mnohdy dramatické osudy pomníků významných i zavrhaných osobností v Čechách od nejstarších dob po současnost. Autoři podávají zasvěcenou výpověď o tom, co by měly pomníky vyjadřovat, k čemu nabádat, jaké poselství předávají o době svého vzniku i lidech, kteří je stavěli, ale také bourali. Knihu doplňuje bohatý, převážně dosud nepublikovaný obrazový materiál.

RADKO BRÁCH

Československo a Evropa v polovině dvacátých let

Původní historická monografie o československé zahraniční politice a diplomacii okolo roku 1925. Autor zároveň analyzuje a hodnotí celkový mezinárodně politický vývoj a postavení ČSR v meziválečné Evropě. Bohatý dokumentární materiál.

HISTORICKÁ PAMĚŤ

Edice zahájená v roce 1994 přibližuje populárně vědeckou formou významné osobnosti světové i domácí (řada *Medailóny*) a přináší též autentické výpovědi svědků minulých dob (řada *Memoáry*). V roce 1997 začíná vycházet třetí řada – *Příběhy*, zachycující zajímavé dějinné události v širších souvislostech. Autoři i editoři jednotlivých svazků jsou uznávanými odborníky ve svých oborech. Knihy vycházejí v obdobné grafické úpravě a jsou doplněné velkým množstvím dokumentárního materiálu.

MEDAILÓNY

PAVLA OBRAZOVÁ, JAN VLK
Maior gloria – Svatý kníže Václav

JAN P. KUČERA

Drama zrozené hudbou – Richard Wagner

ANTONÍN KLIMEK, PETR HOFMAN

Vítěz, který prohrál – Radola Gajda

ALENA MORÁVKOVÁ

Křížová cesta Michaila Bulgakova

MICHAL ČERNOUŠEK

Dobytel nevědomí – Sigmund Freud

MEMOÁRY

KAREL JAROŠ

Z turecké armády do britského zajetí

Vzpomínky c. a k. důstojníka z let 1916–1919

JOSEF VÁCHAL

Malíř na frontě

Soča a Itálie 1917–1918

PŘÍBĚHY

STANISLAV BÁRTL

A mizeli na sever

Tajná meteorologická válka v Arktidě 1940–1945

BOJIŠTĚ ČESKÝCH DĚJIN

Tematická řada, zaměřená na významné bitvy, které se buď odehrály na českém území, nebo se jich účastnily české jednotky. Časově zahrnuje období od vzniku českého státu koncem 9. století až po dnešek (nasazení českých vojáků v rámci mezinárodních misí). Rekonstrukce bitevních událostí doprovází řada vyobrazení, plánků, schémat, životopisných medailónků a citací z dobových dokumentů.

JIŘÍ RAJLICH

Jindřichův Hradec 1944

Bitva, která se odehrála po poledni 24. srpna 1944 v prostoru východně od Jindřichova Hradce, byla prvním velkým leteckým střetnutím mezi americkým a německým letectvem nad naším územím.

PAVEL BĚLINA

Kolín 1757

Bitva u Kolína je u nás v obecném povědomí spojována se sentimentálně laděnou písňovou tvorbou z doby českého národního obrození. Je však málo známo, že císařovna Marie Terezie připisovala zmíněnému vítězství nad pruským králem Bedřichem II. takový význam, že 18. červen 1757 označila za „den znovuzrození monarchie“.

JIŘÍ FIDLER

Zborov 1917

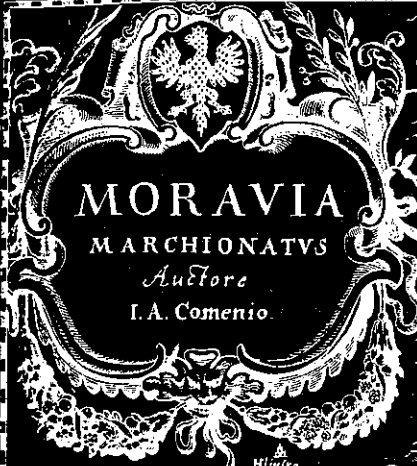
U západoukrajinského městečka Zborov dosáhla v rámci takzvané Kerenského ofenzívy výrazného úspěchu československá brigáda ruských legií. Prolomila frontu početnějších, lépe vyzbrojených a dobře opevněných rakousko-uherských jednotek. Zborovská bitva se stala rozhodujícím impulsem pro uznání československé zahraniční akce jako plně respektovaného spojence v očích dohodových mocností.

PETR KLUČINA

Kressenbrunn 1260

Rozhodující bitva ve válce mezi českým králem Přemyslem II. a uherským králem Bélou IV. o tzv. babenberské dědictví. Na paměť svého skvělého vítězství založil český panovník klášter Zlatá Koruna a současně byl nazýván „králem železným a zlatým“.

MORAVIA
MARCHIONATUS
Auctore
I.A. Comenio.

BOHEMIAE

AVSTRIAE SEPTENTRIONALIA

PARS COMITATUS GLACENSIS

OPAVIA

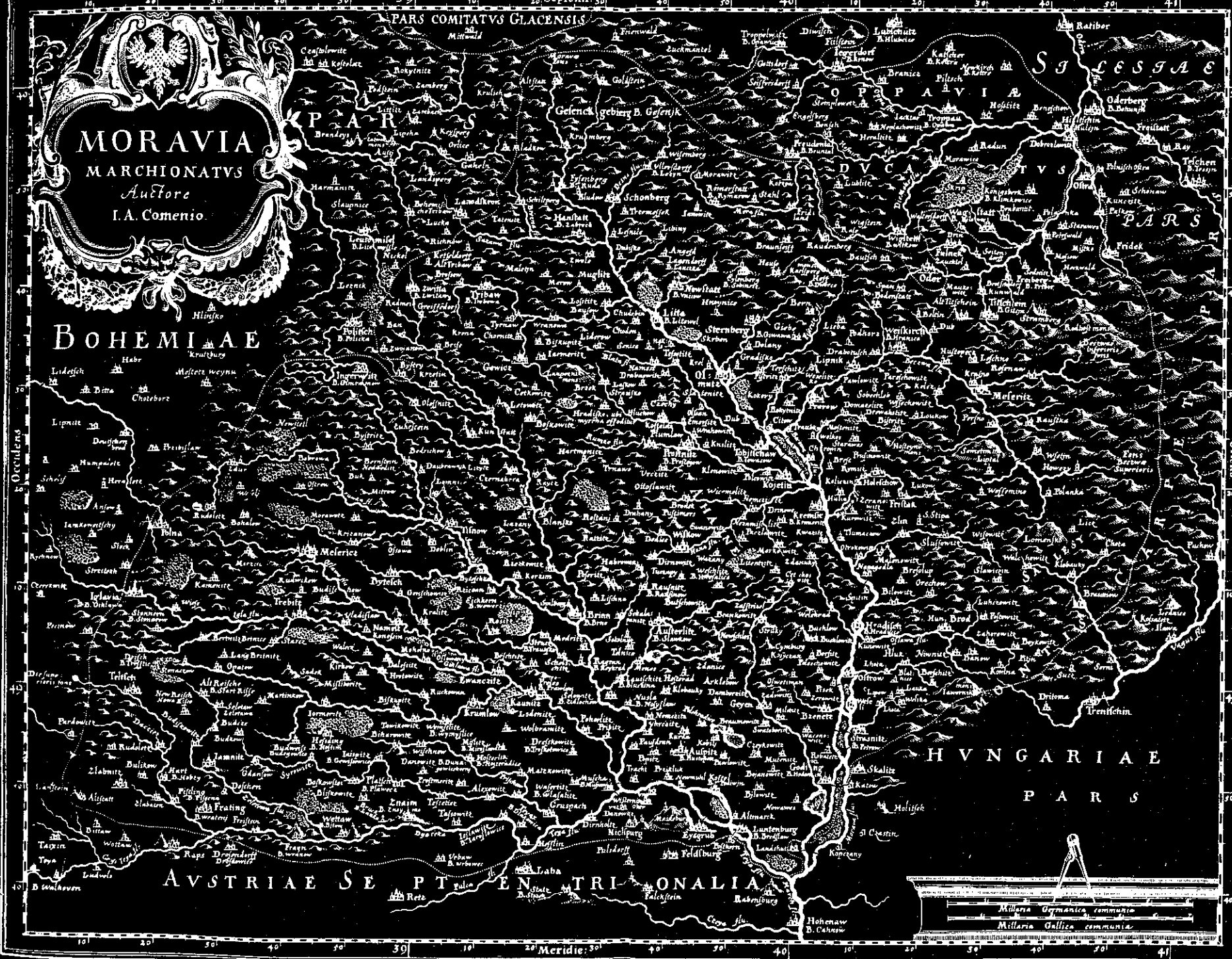
SILESIAE

OPAVIA

PARS

HUNGARIAE

PARS

Millaria Germanica communis
Millaria Gallica communis

MA UČEBNÍ KNIHA

...niti dokonalejší jednání...
...dy v republice zaplatit...
...odenské prospěti občanstva...
...hoto státu a zabezpečení...
...ím pokolením, ptýjali jsme se...
...áždění dne 29. února 1920...
...enskou republiku jejíž znená...
...

Při tom my, národ český, chceme, abychom
...jeme, že chceme usilovati, aby tato...
...ny zákony naší země prováděny byly v duchu...
...ch dějin stejně jako v duchu moderních zásad...
...žených v hesle sebeučené, neboť chceme se př...
...eniti do společnosti národů jako člen vzdělané...
...virumilonnú demokratickou a pokrokovú

DEJINY ZEMÍ KORUNY ČESKÉ

DĚJINY ZEMÍ KORUNY ČESKÉ II.

